

EKOL MÜHƏNDİSLİK XİDMƏTLƏRİ QSC

31 dekabr 2022-ci il tarixinə

**Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına
uyğun Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları
və Müstəqil Auditorun Hesabatı**

Mündəricat

Müstəqil Auditorun Hesabatı

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları

Konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat	1
Konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabat	2
Konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat	3
Konsolidasiya edilmiş kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat	4

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

1	Qrup və onun fəaliyyəti	5
2	Qrupun əməliyyat mühiti	5
3	Əsas uçot siyasəti	6
4	Uçot siyasətinin tətbiqi zamanı əhəmiyyətli ehtimallar və mülahizələr	14
5	Yeni və ya yenidən işlənmiş standartların və onlara dair şərtlərin tətbiqi	15
6	Yeni uçot qaydaları	16
7	Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar və qalıqlar	17
8	Əsas vəsaitlər	19
9	İstifadə hüquqlu aktivlər və icarə öhdəlikləri	20
10	Birgə müəssisədəki investisiya	20
11	Mal-material ehtiyatları	21
12	Ticarət və digər debitor borclar	21
13	Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	22
14	Mənfəət vergisi	23
15	Ticarət və digər kreditor borclar	24
16	Borc öhdəlikləri	24
17	Nizamnamə kapitalı	26
18	Gəlirlərin kateqoriyalar üzrə təhlili	26
19	Əmək haqqı və ödənişlər	26
20	Sair xərclər	27
21	Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər	27
22	Əsas törəmə və birgə müəssisələr	27
23	Maliyyə risklərinin idarə edilməsi	27
24	Ədalətli dəyər haqqında açıqlamalar	31
25	Maliyyə alətlərinin qiymətləndirmə kateqoriyaları üzrə təqdim edilməsi	31
26	Hesabat tarixindən sonrakı hadisələr	32

Müstəqil Auditorun Hesabatı

“Ekol Mühəndislik Xidmətləri” QSC-nin Səhmdarlarına və Rəhbərliyinə:

Rəy

Bizim fikrimizcə, hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları bütün əhəmiyyətli aspektlər baxımından “Ekol Mühəndislik Xidmətləri” QSC-nin (“Şirkət”) və onun törəmə müəssisəsinin (birlikdə “Qrup”) 31 dekabr 2022-ci il tarixinə konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyətini və həmin tarixdə başa çatan il üzrə konsolidasiya edilmiş maliyyə nəticələrini və konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkətini Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına uyğun olaraq düzgün əks etdirir.

Auditin predmeti

Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları aşağıdakılardan ibarətdir:

- 31 dekabr 2022-ci il tarixinə konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat;
- həmin tarixdə başa çatan il üzrə konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabat;
- həmin tarixdə başa çatan il üzrə konsolidasiya edilmiş kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat;
- həmin tarixdə başa çatan il üzrə konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat; və
- əsas uçot siyasəti və digər izahedici məlumatlar daxil olmaqla, konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları üzrə qeydlər.

Rəy üçün əsas

Biz auditə Beynəlxalq Audit Standartlarına uyğun aparmışıq. Bu standartlar üzrə bizim məsuliyyətimiz rəyimizin “Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının auditinə görə auditorun məsuliyyəti” bölməsində əks etdirilir.

Biz hesab edirik ki, əldə etdiyimiz audit sübutları rəyimizi əsaslandırmaq üçün yetərli və münasibdir.

Müstəqillik

Biz Mühasiblər üçün Beynəlxalq Etika Standartları Şurasının dərc etdiyi Peşəkar Mühasiblərin Beynəlxalq Etika Məcəlləsinə (Beynəlxalq Müstəqillik Standartları ilə birlikdə) (MBEŞŞ Məcəlləsi) uyğun olaraq Qrupdan asılı olmadan müstəqil şəkildə fəaliyyət göstəririk. Biz MBEŞŞ Məcəlləsinə uyğun olaraq, etika ilə bağlı digər öhdəliklərimizi yerinə yetirmişik.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına görə rəhbərliyin və korporativ idarəetmə üzrə cavabdeh olan səlahiyyətli şəxslərin məsuliyyəti

Rəhbərlik konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına uyğun olaraq hazırlanması və düzgün təqdim edilməsi, eləcə də fırıldaqçılıq və yaxud səhv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaraq, əhəmiyyətli təhriflər olmayan konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün rəhbərliyin zəruri hesab etdiyi daxili nəzarət sistemində görə məsuliyyət daşıyır.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının hazırlanması zamanı rəhbərlik Qrupu ləğv etmək və ya fəaliyyətini dayandırmaq niyyətində olmadığı yaxud bunu etməkdən başqa münasib alternativ olmadığı halda, Qrupun fasiləsiz fəaliyyət göstərmək qabiliyyətinin qiymətləndirilməsinə, müvafiq hallarda fəaliyyətin fasiləsizliyinə dair məlumatların açıqlanmasına və fəaliyyətin fasiləsizliyi prinsipinin istifadə edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

Korporativ idarəetmə üzrə cavabdeh olan səlahiyyətli şəxslər Qrupun maliyyə hesabatlarının hazırlanması prosesinə nəzarətə görə məsuliyyət daşıyır.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının auditinə görə auditorun məsuliyyəti

Bizim məqsədimiz bütövlükdə konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olub-olmadığına dair kifayət qədər əminlik əldə etmək və rəyimizin daxil olduğu auditor hesabatını təqdim etməkdir. Kifayət qədər əminlik əminliyin yüksək səviyyəsidir, lakin Beynəlxalq Audit Standartlarına uyğun olaraq auditin aparılması zamanı mövcud olan bütün əhəmiyyətli təhriflərin həmişə aşkar olunacağına zəmanət vermir. Təhriflər fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində yaranı bilər və fərdi və ya məcmu olaraq istifadəçilərin konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları əsasında qəbul edəcəyi iqtisadi qərarlara təsir göstərmək ehtimalı olduğu halda əhəmiyyətli hesab edilir.

Beynəlxalq Audit Standartlarına uyğun aparılan auditin bir hissəsi olaraq, biz audit zamanı peşəkar mühakimə tətbiq edirik və peşəkar skeptisizm nümayiş etdiririk. Biz həmçinin:

- Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olması riskini müəyyən edir və qiymətləndirir, həmin risklərə qarşı audit prosedurlarını hazırlayır və həyata keçirir və rəyimizi əsaslandırmaq üçün yetərli və münasib audit sübutlarını əldə edirik. Fırıldaqçılıq nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riski səhvlər nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riskindən daha yüksəkdir, çünki fırıldaqçılığa gizli sövdələşmə, saxtakarlıq, məlumatların bilərəkdən göstərilməməsi, yanlış təqdimat və ya daxili nəzarət sistemində sui-istifadə halları daxil ola bilər.
- Qrupun daxili nəzarət sisteminin effektivliyinə dair rəy bildirmək üçün deyil, şəraitə uyğun audit prosedurlarını işləyib hazırlamaq üçün daxili nəzarət sistemi üzrə məlumat əldə edirik.
- Rəhbərlik tərəfindən istifadə edilən uçot siyasətlərinin uyğunluğunu, habelə uçot təxminləri və müvafiq açıqlamaların münasibliyini qiymətləndiririk.
- Fəaliyyətin fasiləsizliyi prinsipinin rəhbərlik tərəfindən istifadə edilməsinin uyğunluğuna və əldə edilən audit sübutları əsasında Qrupun fasiləsiz fəaliyyət göstərmək imkanını ciddi şübhə altına qoya bilən hadisə və şəraitlə bağlı əhəmiyyətli qeyri-müəyyənliyin mövcud olub-olmadığına dair qənaətə gəlirik. Əhəmiyyətli qeyri-müəyyənliyin mövcud olduğu qənaətinə gəldikdə, auditor rəyimizdə konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarındakı müvafiq məlumatların açıqlanmasına diqqət yetirməli və ya belə məlumatların açıqlanması yetərli olmadıqda, rəyimizdə dəyişiklik etməliyik. Nəticələrimiz auditor hesabatımızın tarixində əldə edilən audit sübutlarına əsaslanmalıdır. Lakin sonrakı hadisələr və şəraitlər Qrupun fasiləsiz fəaliyyətinin dayandırılmasına səbəb ola bilər.
- Məlumatların açıqlanması da daxil olmaqla, konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının ümumi təqdimatını, strukturunu və məzmununu, habelə əsas əməliyyatların və hadisələrin konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında düzgün təqdim edilib-edilmədiyini qiymətləndiririk.
- Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına dair rəy bildirmək üçün Qrupa daxil olan müəssisələrin maliyyə məlumatları və ya fəaliyyəti ilə bağlı yetərli müvafiq audit sübutu əldə edirik. Biz qrup auditinin idarə edilməsi, nəzarəti və həyata keçirilməsi üçün məsuliyyət daşıyıyıq. Biz auditor rəyimizə görə tam məsuliyyət daşıyıyıq.

Biz korporativ idarəetmə üzrə cavabdeh olan səlahiyyətli şəxslərə digər məsələlərlə yanaşı, planlaşdırılan audit prosedurlarının həcmi və müddəti, habelə əhəmiyyətli audit nəticələri, o cümlədən audit zamanı daxili nəzarət sistemində aşkar etdiyimiz əhəmiyyətli çatışmazlıqlar barədə məlumat veririk.

PricewaterhouseCoopers Audit Azerbaijan LLC

Bakı, Azərbaycan Respublikası

20 aprel 2023-cü il

EKOL Mühəndislik Xidmətləri QSC
Konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Qeyd	31 dekabr 2022	31 dekabr 2021
AKTİVLƏR			
Uzunmüddətli aktivlər			
Əsas vəsaitlər və qeyri-maddi aktivlər	8	18,597	19,511
İstifadə hüquqlu aktivlər	9	4,768	7,629
Birgə müəssisədəki investisiya	10	733	1,612
Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri	14	364	-
Cəmi uzunmüddətli aktivlər		24,462	28,752
Qısamüddətli aktivlər			
Mal-material ehtiyatları	11	4,186	3,766
Ticarət və digər debitor borclar	12	14,404	11,566
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	13	181	2,967
Cari mənfəət vergisi üzrə avans ödənişləri		448	-
Cəmi qısamüddətli aktivlər		19,219	18,299
CƏMİ AKTİVLƏR		43,681	47,051
KAPİTAL			
Nizamnamə kapitalı	17	4,072	4,072
Bölüşdürülməmiş mənfəət		17,439	15,583
CƏMİ KAPİTAL		21,511	19,655
ÖHDƏLİKLƏR			
Uzunmüddətli öhdəliklər			
Borc öhdəliyi	16	1,167	3,267
İcarə öhdəliyi	9	6,258	7,208
Təxirə salınmış vergi öhdəliyi	14	-	24
Cəmi uzunmüddətli öhdəliklər		7,425	10,499
Qısamüddətli öhdəliklər			
Borc öhdəliyi	16	6,264	9,099
Ticarət və digər kreditor borclar	15	4,044	2,550
Cari mənfəət vergisi öhdəliyi		639	1,625
Digər vergi öhdəlikləri		3,798	2,060
İcarə öhdəliyi	9	-	1,563
Cəmi qısamüddətli öhdəliklər		14,745	16,897
CƏMİ ÖHDƏLİKLƏR		22,170	27,396
CƏMİ ÖHDƏLİKLƏR VƏ KAPİTAL		43,681	47,051

17 aprel 2023-cü il tarixində Rəhbərlik adından təsdiqlənmiş və imzalanmışdır:

Cənab Ramil Əliyev
Baş direktor

İradə Qasımova
İqtisadiyyat və uçot idarəsinin rəis müavini

EKOL Mühəndislik Xidmətləri QSC**Konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabat**

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Qeyd	2022	2021
Gəlirlər	18	40,905	33,248
Xərclər və məsrəflər			
Əmək haqqı və ödənişlər	19	(21,803)	(14,690)
Köhnəlmə və amortizasiya xərcləri	8,9	(3,128)	(2,901)
İstifadə olunmuş xammal və xərc materialları		(2,847)	(3,093)
Subpodratçılar tərəfindən göstərilmiş xidmətlərin dəyəri		(1,628)	(94)
Kommunal xərclər		(685)	(508)
Birgə müəssisədəki investisiyanın dəyersizləşməsi		(279)	-
İcarə xərcləri		(3)	(17)
Sair xərclər	20	(6,299)	(2,385)
Cəmi xərclər və məsrəflər		(36,672) ✓	(23,688)
Əməliyyat mənfəəti		4,233	9,560
Faiz xərcləri	9,16	(1,902)	(2,444)
Sair gəlirlər		✓ 426	729
Birgə müəssisənin maliyyə nəticələrindəki pay	10	291	890
Vergidən əvvəlki mənfəət		3,048	8,735
Mənfəət vergisi xərci	14	(1,192)	(1,997)
İL ÜZRƏ MƏNFƏƏT		1,856	6,738
İL ÜZRƏ CƏMI MƏCMU GƏLİR		1,856	6,738

EKOL Mühəndislik Xidmətləri QSC
Konsolidasiya edilmiş kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Nizamnamə kapitalı	Bölüşdürülməmiş mənfiyyət	Cəmi kapital
1 yanvar 2021-ci il tarixinə qalıq	4,072	9,456	13,528
İl üzrə cəmi məcmu gəlir	-	6,738	6,738
Elan edilmiş dividendlər	-	(611)	(611)
31 dekabr 2021-ci il tarixinə qalıq	4,072	15,583	19,655
İl üzrə cəmi məcmu gəlir	-	1,856	1,856
31 dekabr 2022-ci il tarixinə qalıq	4,072	17,439	21,511

EKOL Mühəndislik Xidmətləri QSC**Konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat**

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Qeyd	2022	2021
Əməliyyat fəaliyyəti üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Mənfəət vergisindən əvvəlki mənfəət		3,048	8,735
<i>Düzəlişlər:</i>			
Köhnəmə və amortizasiya	8	3,128	2,902
Birgə müəssisənin maliyyə nəticələrindəki pay	10	(291)	(890)
Ticarət və digər debitor borclar üzrə dəyərsizləşmə zərəri üçün ehtiyatın yaradılması/(bərpa)	12	1,596	(579)
Faiz xərcləri	9	1,902	2,444
Birgə müəssisədəki investisiyanın dəyərsizləşməsi		279	-
Sair qeyri-nağd əməliyyatlar		(484)	(460)
Dövriyyə kapitalında dəyişikliklərdən əvvəl əməliyyat fəaliyyəti üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Ticarət və digər debitor borclarda artım		9,178	12,152
Mal-material ehtiyatlarında artım		(4,434)	(410)
Ticarət və digər kreditör borclarda artım/(azalma)		(420)	(397)
Vergi öhdəliklərində artım		1,494	(1,974)
		1,828	114
Dövriyyə kapitalında dəyişikliklər			
Ödənilmiş mənfəət vergisi		(1,532)	9,485
Borc öhdəlikləri üzrə ödənilmiş faizlər		(3,013)	(628)
İcarə öhdəliyi üzrə ödənilmiş faizlər		(603)	(812)
		(992)	(894)
Əməliyyat fəaliyyəti üzrə daxil olan xalis pul vəsaitləri			
		3,038	7,151
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Əsas vəsaitlərin alınması		(482)	(744)
Əsas vəsaitlərin satılmasından daxilolmalar		-	227
Alınmış dividendlər		801	1,074
Maliyyə icarəsinə əsasən icarəyə verilmiş aktivlərin satın alınması		-	(26)
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə daxil olan xalis pul vəsaitləri			
		319	532
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Qrupun səhmdarlarına ödənilmiş dividendlər		-	(696)
Borcların ödənilməsi		(4,950)	(5,281)
İcarə öhdəliyinin ödənilməsi		(1,193)	(1,058)
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə istifadə edilən xalis pul vəsaitləri			
		(6,143)	(7,035)
İlin əvvəlinə pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	13	2,967	2,319
İlin sonuna pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	13	181	2,967

1 Qrup və onun fəaliyyəti

“EKOL Mühəndislik Xidmətləri” Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti və onun törəmə müəssisələri (birlikdə “Qrup”) respublika daxilində və respublika hüdudlarından kənarında müasir texnologiyalardan istifadə edilməklə ətraf mühitin mühafizəsi istiqamətində: sənaye çirkab, fekal, lay sularının təmizlənməsi, neftşlamlarının zərərsizləşdirməsi, neftlə çirklənmiş torpaqların rekultivasiyası və reabilitasiyası, antropogen təsirlərin nəticəsində yaranan fəsadların aradan qaldırılması, müəssisələrin fəaliyyətlərinin ətraf mühitə təsirinin qiymətləndirilməsi, icmalının aparılması, ekoloji notrmativ-texniki sənədlərin işlənilib hazırlanması kimi ekoloji yönümlü xidmətlərin göstərilməsindən ibarətdir. Qrupa daxil olan bütün müəssisələr Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq yaradılmışdır.

“EKOL Mühəndislik Xidmətləri” QSC Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin (51%) və Lancer Services SA şirkətinin (49%) pay iştirakı ilə 17 aprel 2006-cı il tarixində təsis edilmişdir. Şirkətin son nəzarətedici tərəfi Lancer Services SA şirkətinin səhmdarı olan Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkətidir (SOCAR). 31 dekabr 2022-ci il tarixinə və ondan əvvəlki son 10 il ərzində Şirkətin əsas müştərisi SOCAR olmuşdur. Şirkət 2020-ci ilin dekabr ayında fiziki şəxslər Fuad Cəlilov və Elnur Eyvazovdan “Interchem Services MMC”-nin 100% səhmlərini 5,000 AZN dəyərində satın almışdır. Şirkət “Interchem Services MMC”-nin 50% iştirak payına sahib səhmdarlarının hər birinə 5 səhm müqabilində 2,500 AZN ödəmişdir. Satın alınan şirkət 2006-cı ildə hər biri 50% iştirak payı ilə Fuad Cəlilov və Elnur Eyvazov tərəfindən təsis edilmişdir. Şirkət AzNeft İstehsalat Birliyinə və SOCAR-ın Ekologiya İdarəsinə neftşlamların zərərsizləşdirilməsi xidmətləri göstərir.

Qrupun hüquqi və faktiki ünvanı. Qrupun hüquqi və faktiki ünvanı aşağıdakı kimidir: Babək prospekti 10, AZ1000 Bakı, Azərbaycan Respublikası.

Təqdimat valyutası. Hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarındakı məbləğlər başqa valyuta göstərilmədiyi halda, Azərbaycan manatı ilə (“AZN”) təqdim olunur.

2 Qrupun əməliyyat mühiti

Azərbaycan Respublikası. Azərbaycan iqtisadiyyatında inkişaf etməkdə olan bazarlara xas müəyyən xüsusiyyətlər müşahidə edilir. Azərbaycan iqtisadiyyatının hazırkı və gələcək inkişaf səviyyəsi və dayanıqlığı dövlətin həyata keçirdiyi fiskal və monetar tədbirlərin effektivliyindən, eləcə də xam neftin qiymətlərindən və Azərbaycan manatının sabitliyindən əhəmiyyətli dərəcədə asılıdır.

Uzunmüddətli perspektivdə iqtisadi sabitliyi və dayanıqlığı təmin etmək məqsədilə aparılmış son islahatlar, fiskal və monetar siyasət, eləcə də iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi istiqamətində həyata keçirilmiş davamlı tədbirlər makroiqtisadi mühitdə ümumi müsbət meyillərə töhfə vermişdir. 2022-ci ildə neft qiymətlərindəki artım tendensiyası və nəticədə ölkəyə valyuta axınının əhəmiyyətli dərəcədə artması Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının sərt pul siyasəti ilə daha da möhkəmlənərək milli valyutanın məzənnə sabitliyini təmin etmişdir.

2022-ci il dünyanın tədricən pandemiyadan çıxdığı dövrdə geosiyasi gərginliyin yüksəlməsi, dünya birjalarında əmtəə qiymətlərinin və ticarət tərəfdaşı ölkələrində inflyasiyanın artımı, qlobal dəyər zəncirindəki problemlərin qalması və bu proseslərin qlobal iqtisadiyyata təsirləri ilə xarakterizə olunur. Qlobal tələbin təklifdən daha yüksək temple bərpası, dünya birja əmtəələrinin qiymətlərinin və ticarət tərəfdaşı ölkələrində inflyasiyanın kəskin dəyişkənliyi, eləcə də təchizat-logistika xərclərinin yüksəlməsi ölkə daxilində inflyasiyaya təsir etmişdir. Cari ildə pul siyasəti monetar amillər vasitəsilə inflyasiya təzyiqinin yumşaldılmasına yönəldilmişdir. Bununla yanaşı, Azərbaycanda xarici sektor göstəriciləri yaxşılaşmış, iqtisadi artım tempi yüksəlmişdir. Tədiyə balansı və daxili iqtisadi aktivliyin dəstəklənməsi baxımından isə xarici mühit Azərbaycan üçün əsasən əlverişli olmuşdur və ölkənin strateji valyuta ehtiyatlarının artımı davam etmişdir.

Siyasi və iqtisadi vəziyyətin mövcud təsirlərini proqnozlaşdırmaq çətindir, lakin bunun Azərbaycan iqtisadiyyatına təsiri daha çox ola bilər. Qrup rəhbərliyi mövcud iqtisadi mühitdə baş verən prosesləri müşahidə edir və Qrupun yaxın gələcəkdə fəaliyyətinin dayanıqlığını və inkişafını təmin etmək üçün qabaqlayıcı tədbirlər görür. Buna baxmayaraq, mövcud iqtisadi vəziyyətin gələcək təsirini qabaqcadan proqnozlaşdırmaq nisbətən mürəkkəb olduğuna görə rəhbərliyin iqtisadi mühitlə bağlı cari proqnozları və təxminləri faktiki nəticələrdən fərqli ola bilər.

3 Əsas uçot siyasəti

Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsasları. Hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları maliyyə alətlərini ilkin olaraq ədalətli dəyərle tanımaqla, Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına ("BMHS") uyğun olaraq ilkin dəyər metoduna əsasən hazırlanmışdır. Bu konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının hazırlanmasında istifadə edilən əsas uçot siyasəti aşağıda göstərilir. 1 yanvar 2022-ci il tarixindən uçot siyasətində baş verən dəyişikliklərdən başqa, həmin uçot siyasəti başqa cür göstərilmədiyi hallarda, təqdim edilən bütün dövrlərə müvafiq şəkildə tətbiq edilmişdir. Qeyd 5-ə baxın.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının BMHS-ə uyğun olaraq hazırlanması bəzi əhəmiyyətli uçot təxminlərinin istifadəsini tələb edir. Bundan əlavə, uçot siyasətini tətbiq edərkən rəhbərlik öz mülahizələrini irəli sürməlidir. Daha yüksək mülahizə tələb edən və ya mürəkkəb olan sahələr, həmçinin konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının hazırlanmasında uçot təxminləri və fərziyyələrin əhəmiyyətli olduğu sahələr Qeyd 4-də açıqlanır.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları. Qrup (i) investisiya olunan müəssisələrin gəlirlərinə əhəmiyyətli təsir göstərən müvafiq funksiyaları idarə etmək səlahiyyətinə malik olduqda (ii) investisiya olunan müəssisələrdə iştirakından yaranan dəyişən gəlirlər ilə əlaqədar risklərə məruz qaldıqda və ya belə gəlirləri əldə etmək hüququna malik olduqda və (iii) investitorun gəlirlərinə təsir göstərmək məqsədilə investisiya olunan müəssisələrin üzərində öz səlahiyyətlərindən istifadə etmək imkanına malik olduqda belə müəssisələr, o cümlədən strukturlaşdırılmış müəssisələr Qrupun nəzarəti altında olan törəmə müəssisələr sayılır. Qrupun digər müəssisə üzərində səlahiyyətlərini müəyyən edərkən əsaslı hüquqların mövcudluğu və təsiri, o cümlədən potensial səsvermə hüquqları nəzərə alınır. Hüquq o halda əsaslı olur ki, belə hüquq sahibi investisiya olunan müəssisənin fəaliyyətinin əhəmiyyətli hissəsi ilə bağlı qərar qəbul etdiyi zaman belə hüququ praktiki olaraq icra etmək imkanına malik olsun. Qrup hətta investisiya olunan müəssisənin səsvermə hüquqlarının çox hissəsinə malik olmadıqda belə, investisiya obyektı üzərində səlahiyyətlərə malik ola bilər. Belə hallarda Qrup investisiya olunan müəssisə üzərində real səlahiyyətlərə malik olub-olmadığını müəyyən etmək məqsədilə digər səsvermə hüquqlu şəxslərin hüquqlarının həcmi və bölüşdürülmə dərəcəsi ilə əlaqədar öz səsvermə hüququnun həcmi qiyətləndirməlidir. Törəmə müəssisələrin əməliyyatları üzərində nəzarət Qrupa keçdiyi tarixdən (alış tarixi) belə müəssisələr konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına daxil edilir və nəzarətin itirildiyi tarixdən konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarından çıxarılır.

Qrup tərəfindən törəmə müəssisələrin alınması alış metodu ilə uçota alınır. Alınmış identifikasiya edilə bilən aktivlər və müəssisələrin birləşməsi zamanı qəbul edilmiş öhdəliklər və şərti öhdəliklər nəzarət olunmayan iştirak payının həcmindən asılı olmayaraq alış tarixinə ədalətli dəyərdə əks etdirilir.

Qudvil əldə edilmiş şirkətin xalis aktivlərini əldə edilmiş şirkətə görə ödənilmiş ümumi məbləğdən, əldə edilmiş şirkətdəki nəzarət olunmayan iştirak payından və alış tarixinə qədər artıq əldə edilmiş şirkətə məxsus olan payın ədalətli dəyərindən çıxmaqla müəyyən edilir. Mənfi məbləğ ("mənfi qudvil" və ya "güzeştli alış") rəhbərliyin əldə edilmiş bütün aktivlərin, eləcə də qəbul edilmiş öhdəliklərin və şərti öhdəliklərin müəyyən edildiyinin bir daha qiymətləndirməsindən və onların qiymətləndirilməsinin düzgünlüyünü təhlil etməsindən sonra mənfəət və ya zərəre aid edilir.

Əldə edilmiş şirkətə görə ödənişlər təqdim edilmiş aktivlərin, buraxılmış pay alətlərinin və qəbul edilmiş və ya yaranmış öhdəliklərin ədalətli dəyərində, o cümlədən şərti ödənişlər üzrə razılaşmalar nəticəsində yaranmış aktiv və öhdəliklərin ədalətli dəyərində qiymətləndirilir. Bu zaman məsləhət xidmətləri, hüquq xidmətləri, qiymətləndirmə və analoji peşəkar xidmətlərə görə ödənişlər kimi alış xərcləri nəzərə alınmır. Pay alətlərinin buraxılması zamanı yaranmış əməliyyat xərcləri kapitaldan çıxılır; borc qiymətli kağızların buraxılması ilə bağlı yaranmış əməliyyat xərcləri onların balans dəyərindən çıxılır və alış ilə bağlı bütün digər əməliyyat xərcləri xərcə silinir.

Birgə müəssisələr. Birgə müəssisələrə investisiyalar hər bir investitorun müqavilə üzrə hüquq və vəzifələrindən asılı olaraq, birgə əməliyyatlar və birgə müəssisələr kimi təsnifləşdirilir. Qrup öz birgə fəaliyyətinin xarakterini qiymətləndirmiş və onu birgə müəssisələr kateqoriyasına aid etmişdir. Birgə müəssisələrin fəaliyyəti iştirak payı metodu ilə tanınır.

İştirak payı metoduna əsasən birgə müəssisələrdəki iştirak payları əvvəlcə ilkin dəyərdə tanınır və bu məbləğə sonradan birgə müəssisələrin alışdan sonrakı mənfəətində və zərərində Qrupun payını və sair məcmu gəlirdəki dəyişiklikləri tanımaq üçün düzəliş edilir. Qrupun birgə müəssisələrin zərərində payı onun həmin müəssisədəki iştirak payına bərabər və ya ondan çox olarsa (məhiyyətce Qrupun birgə müəssisələrə xalis investisiya qoyuluşlarının bir hissəsini təşkil edən uzunmüddətli iştirak payları daxil olmaqla), Qrup birgə müəssisələrin adından üzərinə öhdəlik götürdüyü və ya ödənişlər etdiyi hallar istisna olmaqla, gələcək zərərləri tanıdır.

3 Əsas uçot siyasəti (davamı)

Grup və onun birgə müəssisələri arasındakı əməliyyatlar üzrə realizasiya olunmamış gəlirlər Qrupun birgə müəssisələrdəki payına proporsional həcmdə silinir; bundan əlavə, realizasiya olunmamış zərərər birgə müəssisənin aktivlərinin dəyərsizləşməsi nəticəsində yaranmadığı halda silinir.

Fəaliyyətin fasiləsizliyi. Hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları fəaliyyətin fasiləsizliyi prinsipi əsasında hazırlanmışdır. Qrupun fasiləsiz fəaliyyət göstərmək imkanını ciddi şübhə altına qoya biləcək şərait və hadisələr ilə bağlı qeyri-müəyyənliklər haqqında məlumat üçün Qeyd 4-ə baxın.

Xarici valyuta əməliyyatları. Qrupun əməliyyat valyutası onun fəaliyyət göstərdiyi əsas iqtisadi mühitin valyutası hesab edilir. Qrupun əməliyyat valyutası Azərbaycan Respublikasının milli valyutası olan Azərbaycan manatıdır ("AZN"). Hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarındakı məbləğlər Qrupun təqdimat valyutası olan AZN ilə əks olunur.

	31 dekabr 2022	31 dekabr 2021
Hesabat tarixinin sonuna AZN/USD məzənnəsi	1.7000	1.7000
II üzrə orta AZN/USD məzənnəsi	1.7000	1.7000
Hesabat tarixinin sonuna AZN/Avro məzənnəsi	1.8114	1.9265
II üzrə orta AZN/Avro məzənnəsi	1.8402	2.0099

Əməliyyatlar və qalıqlar. Monetar aktivlər və öhdəliklər Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankının ("Mərkəzi Bank") müvafiq hesabat dövrünün sonuna qüvvədə olan rəsmi valyuta məzənnəsinə uyğun olaraq Qrupun əməliyyat valyutasına çevrilir. Belə əməliyyatlar üzrə hesablaşmaların həyata keçirilməsi və monetar aktiv və öhdəliklərin Mərkəzi Bankın ilin sonuna müəyyən etdiyi rəsmi məzənnə ilə Şirkətin əməliyyat valyutasına çevrilməsi nəticəsində yaranan gəlir və zərər mənfəət və ya zərərdə tanınır. Borclar və pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri ilə bağlı məzənə fərqlərindən yaranan gəlir və zərər mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabatda "sair gəlir/(zərər)" kimi tanınır. İlin sonuna qüvvədə olan məzənnə ilə çevrilmə ilkin dəyərle qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələrə tətbiq edilmir.

Maliyyə alətləri - əsas qiymətləndirmə üsulları. Ədalətli dəyər qiymətləndirmə tarixində bazar iştirakçıları arasında könüllü şəkildə əməliyyat həyata keçirilərkən aktiv satmaq üçün alınacaq və öhdəliyi ötürərkən ödəniləcək dəyərdir. Ədalətli dəyər ən yaxşı olaraq fəal bazarda alınıb satıla bilən qiymət ilə təsdiqlənir. Fəal bazar qiymətlər haqqında davamlı olaraq məlumat əldə etmək üçün aktiv və öhdəliklər üzrə əməliyyatların kifayət qədər tez müddətdə və həcmdə həyata keçirildiyi bazardır.

Fəal bazarda alınıb satılan maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri ayrı-ayrı aktiv və ya öhdəliklərin bazar qiymətinin müəssisənin istifadəsində olan aktiv və ya öhdəliklərin miqdarına hasili nəticəsində alınan məbləğ kimi ölçülür. Bu hal hətta bazarın normal gündəlik ticarət dövriyyəsi müəssisənin istifadəsində olan aktiv və öhdəliklərin qarşılınması üçün kifayət qədər olmadıqda və bir əməliyyat üzrə mövqələrin satılması üçün sifarişlərin yerləşdirilməsi bazar qiymətinə təsir etdikdə baş verir.

Əməliyyatın qiyməti haqqında bazar məlumatı olmayan maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini müəyyən etmək üçün pul axınlarının diskontlaşdırılması modelindən, həmçinin bazar şərtləri ilə həyata keçirilən analogi əməliyyatlar haqqında məlumatlara və ya investisiya olunan müəssisələrin cari dəyərinə əsaslanan modellərdən istifadə edilir. Ədalətli dəyərin qiymətləndirilməsi nəticələri aşağıda göstəriləndiyi kimi ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyəsinə görə təhlil edilir: (i) 1-ci Səviyyəyə oxşar aktivlər və ya öhdəliklər üçün aktiv bazarlarda kotirovka olunan (düzəliş edilməyən) qiymətlər ilə qiymətləndirmələr aiddir, (ii) 2-ci Səviyyəyə aktiv və ya öhdəlik üçün birbaşa (yəni, qiymətlər) və ya dolayısı ilə (yəni, qiymətlər əsasında hesablananlar) müşahidə edilə bilən əhəmiyyətli ilkin məlumatların istifadə edildiyi qiymətləndirmə üsulları ilə qiymətləndirmələr aiddir (iii) 3-cü Səviyyəyə aid olan qiymətləndirmələr yalnız müşahidə oluna bilən bazar məlumatlarına əsaslanmır (yəni, qiymətləndirmə üçün əhəmiyyətli həcmdə müşahidə oluna bilməyən ilkin məlumatlar tələb edilir).

Əməliyyat xərcləri əlavə xərcləri əks etdirir və birbaşa olaraq maliyyə alətinin alışı, buraxılması və ya satışı ilə əlaqəlidir. Əlavə xərc əməliyyat həyata keçirilmədiyi təqdirdə yaranmayan xərclərdir. Əməliyyat xərclərinə agentlərə (satış üzrə agentlər kimi fəaliyyət göstərən işçilər daxil olmaqla), məsləhətçilərə, brokerlərə və dilerlərə ödənilmiş haqq və komissiyalar, tənzimləyici orqanlar və fond birjalalarına ödəmələr, eləcə də mülkiyyət hüququnun köçürülməsi üzrə vergilər və rüsumlar daxildir. Əməliyyat xərclərinə borc öhdəlikləri üzrə mükafat və ya diskontlar, maliyyələşdirmə xərcləri, daxili inzibati və ya saxlama xərcləri daxil edilmir.

3 Əsas uçot siyasəti (davamı)

Amortizasiya olunmuş dəyər (AC) əsas məbləğ üzrə ödənişlərin çıxılmasından və hesablanmış faizlərin əlavə edilməsindən, maliyyə aktivləri üçün isə gözlənilən kredit zərərləri üzrə ehtiyatın çıxılmasından sonra maliyyə alətinin ilkin tanınma zamanı qeydə alınan dəyəridir. Hesablanmış faizlərə ilkin tanınma zamanı təxirə salınmış əməliyyat xərclərinin və effektiv faiz dərəcəsi metodundan istifadə etməklə ödənilməli məbləğ üzrə hər hansı mükafat və ya diskontun amortizasiyası daxildir. Hesablanmış faiz gəlirləri və faiz xərcləri, o cümlədən hesablanmış kupon gəlirləri və amortizasiya edilmiş diskont və ya mükafat (o cümlədən təqdim olunma zamanı təxirə salınmış komissiyalar, əgər varsa) ayrıca göstərilir və maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda müvafiq maddələrin balans dəyərində əks olunur.

Effektiv faiz metodu maliyyə alətinin balans dəyəri üzrə sabit faiz dərəcəsinin (effektiv faiz dərəcəsi) təmin edilməsi üçün faiz gəlirləri və ya xərclərinin müvafiq dövr ərzində uçota alınması metodudur. Effektiv faiz dərəcəsi gələcək pul ödənişləri və ya daxilolmalarını (kreditlər üzrə gələcək zərərlər istisna olmaqla) maliyyə alətinin fəaliyyət müddəti və ya daha qısa müddət ərzində maliyyə alətinin ümumi balans dəyərində diskontlaşdırılan dərəcədir. Effektiv faiz dərəcəsi maliyyə aləti üçün nəzərdə tutulan dəyişkən faiz dərəcəsi üzrə kredit spredini əks etdirən mükafatlar və ya diskont və yaxud bazar qiymətlərindən asılı olaraq müəyyən edilməyən digər dəyişkən amillər istisna olmaqla, faiz dərəcələrinin növbəti dəyişdirilmə tarixinə qədər dəyişkən faizli alətlər üzrə pul vəsaitlərinin hərəkətini diskont etmək üçün istifadə edilir. Belə mükafatlar və ya diskontlar maliyyə alətinin gözlənilən hədəvül müddəti ərzində amortizasiya edilir. Diskont dəyərinin hesablanmasına müqavilə tərəfləri arasında ödənilmiş və ya alınmış effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsini təşkil edən bütün komissiyalar daxildir.

Maliyyə alətlərinin ilkin tanınması. Ədalətli dəyərin dəyişməsi mənfəət və ya zərəre aid edilən (FVTPL) maliyyə alətləri ilkin olaraq ədalətli dəyərlə tanınır. Bütün digər maliyyə alətləri əməliyyat xərcləri də daxil olmaqla, ilkin olaraq ədalətli dəyərlə tanınır. İlkin tanınma zamanı ədalətli dəyər ən yaxşı olaraq əməliyyat qiyməti ilə sübut edilir. İlkin tanınma zamanı gəlir və ya zərəre yalnız ədalətli dəyər ilə əməliyyat qiyməti arasında fərq olduqda qeydə alınır. Əməliyyat qiyməti eyni maliyyə aləti ilə aparılan digər müşahidə oluna bilən cari bazar əməliyyatları və ya əsas məlumat kimi yalnız müşahidə edilə bilən bazarların məlumatlarını istifadə edən qiymətləndirmə modeli ilə sübut edilir. İlkin tanınmadan sonra amortizasiya olunmuş dəyərlə qiymətləndirilən maliyyə aktivləri və ədalətli dəyərin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid edilən ("FVOCI") borc alətlərinə investisiyalar üzrə gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyat tanınır və bu da aktivin ilkin tanınmasından dərhal sonra uçot zərərinin tanınması ilə nəticələnir.

Qanunvericilik və ya ümumi qəbul edilmiş bazar qaydaları ilə müəyyən edilmiş vaxt çərçivəsində təchiz olunması nəzərdə tutulan maliyyə aktivlərinin bütün digər alış və satışları ("müntəzəm" alış və satışlar), Qrupun maliyyə aktivini almaq və ya satmaq öhdəliyini qəbul etdiyi əməliyyat tarixində qeydə alınır. Alış üzrə bütün digər əməliyyatlar müəssisənin həmin maliyyə aləti üzrə müqavilə tərəfi olduqda qeydə alınır.

Maliyyə aktivlərinin təsnifləşdirilməsi və sonrakı dövrdə qiymətləndirilməsi: qiymətləndirmə kateqoriyaları. Qrup maliyyə aktivlərini aşağıdakı qiymətləndirmə kateqoriyalarından istifadə etməklə təsnifləşdirir: FVTPL, FVOCI və AC. Borc maliyyə aktivlərinin təsnifləşdirilməsi və sonrakı dövrdə qiymətləndirilməsi aşağıdakılardan asılıdır: (i) müvafiq aktivlər portfelinin idarə olunması üçün Qrupun biznes modeli və (ii) aktiv üzrə pul axınlarının xüsusiyyəti.

Maliyyə aktivlərinin təsnifləşdirilməsi və sonrakı dövrdə qiymətləndirilməsi: biznes model. Biznes model Qrupun pul axınları əldə etməsi məqsədilə aktivlərin idarə edilməsi üçün istifadə etdiyi metodu əks etdirir və Qrupun məqsədinin: (i) aktivlərdən yalnız müqavilə üzrə pul axınlarının əldə edilməsi ("müqavilə üzrə pul axınlarının əldə edilməsi üçün aktivin saxlanması") və ya (ii) müqavilədə nəzərdə tutulan və aktivlərin satışından yaranan pul axınlarının əldə edilməsi ("müqavilə üzrə pul axınlarının əldə edilməsi və maliyyə aktivlərinin satılması üçün aktivlərin saxlanması") olub-olmadığını müəyyən edir. (i) və (ii) bəndlər tətbiq edilmədikdə, maliyyə aktivləri "digər" biznes modellərə aid edilir və FVTPL kateqoriyasında qiymətləndirilir.

Biznes model qiymətləndirmə tarixində mövcud olan portfel üzrə müəyyən edilmiş məqsədlərə nail olmaq üçün Qrupun həyata keçirməyi planlaşdırdığı fəaliyyətə dair bütün müvafiq sübutlar əsasında aktivlər qrupu (portfel səviyyəsində) üçün müəyyən edilir. Biznes modelin müəyyən edilməsi zamanı Qrupun nəzərə aldığı amillərə portfelin məqsədi və tərkibi, müvafiq aktivlər üzrə pul axınlarının əldə edilməsi ilə bağlı keçmiş təcrübə, risklərin qiymətləndirilməsi və idarə edilməsi üzrə yanaşmalar, aktivlər üzrə gəlirliliyin qiymətləndirilməsi üsulları və rəhbər işçilərə ödənişlərin sxemi daxildir.

Maliyyə aktivlərinin təsnifləşdirilməsi və sonrakı dövrdə qiymətləndirilməsi: pul axınlarının xüsusiyyətləri. Biznes model müqavilə üzrə pul axınlarının əldə edilməsi və ya müqavilə üzrə pul axınlarının əldə edilməsi və maliyyə aktivlərinin satılması üçün aktivlərin saxlanılmasını nəzərdə tutduqda, Qrup pul axınlarının yalnız əsas məbləğ və faiz üzrə ödənişlərini əks etdirib-etdirmədiyini qiymətləndirir (SPPI təhlili).

3 Əsas uçot siyasəti (davamı)

Müqavilə şərtləri əsas kredit sazişinin şərtlərinə uyğun olmayan riskə və ya dəyişkənliyə məruz qalmanı nəzərdə tutduqda, müvafiq maliyyə aktivi FVTPL kateqoriyasında təsnifləşdirilir və qiymətləndirilir. SPPI təhlili aktivin ilkin tanınması zamanı həyata keçirilir və sonradan yenidən qiymətləndirilmir.

Maliyyə aktivlərinin yenidən təsnifləşdirilməsi. Maliyyə aktivlərinin idarə edilməsi üzrə biznes model tam dəyişdirildikdə, bütün maliyyə alətləri yenidən təsnifləşdirilməlidir. Aktivlərin yenidən təsnifləşdirilməsi perspektiv qaydada – biznes modeldəki dəyişiklikdən sonrakı ilk hesabat dövrünün əvvəlindən tətbiq edilir. Qrup cari və əvvəlki dövrlər ərzində öz biznes modelini dəyişdirməmiş və maliyyə aktivlərini yenidən təsnifləşdirməmişdir.

Maliyyə aktivlərinin dəyərsizləşməsi: gözlənilən kredit zərərləri üzrə ehtiyat. Qrup proqnozlar əsasında amortizasiya olunmuş dəyərlə və FVOCI kateqoriyasında qiymətləndirilmiş borc alətləri, eləcə də kredit öhdəlikləri və maliyyə zamanəti müqavilələrindən yaranan risklər üzrə gözlənilən kredit zərərlərini (GKZ) qiymətləndirir. Qrup hər bir hesabat tarixində gözlənilən kredit zərərlərini qiymətləndirir və maliyyə və müqavilə aktivləri üzrə xalis dəyərsizləşmə zərərlərini tanıyır. Gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi aşağıdakıları özündə əks etdirir: (i) bir sıra mümkün nəticələrin qiymətləndirilməsi yolu ilə müəyyən edilmiş obyektiv və ehtimal ilə ölçülmüş məbləğ, (ii) pulun zaman dəyəri və (iii) hesabat tarixində keçmiş hadisələr, cari şərtlər və proqnozlaşdırılan gələcək iqtisadi vəziyyət haqqında artıq xərc çəkmədən və ya çalışmadan əldə edilə bilən əsaslandırılmış və təsdiqlənmiş məlumat.

Qrup maliyyə aktivlərinin ilkin tanınmasından etibarən kredit keyfiyyətindəki dəyişikliklərə əsaslanaraq üç mərhələli dəyərsizləşmə modeli tətbiq edir. İlkin tanınma zamanı dəyərsizləşməmiş maliyyə aləti 1-ci Mərhələyə təsnifləşdirilir. 1-ci Mərhələdə maliyyə aktivləri üzrə gözlənilən kredit zərərləri növbəti 12 ay ərzində və ya müqavilədə nəzərdə tutulan ödəniş tarixinə qədər (12 ay bitənə qədər) baş verə bilən defolt hadisələri nəticəsində yaranmış bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərləri ("12 aylıq gözlənilən kredit zərəri") məbləğində qiymətləndirilir. Qrup ilkin tanınma vaxtından etibarən kredit riskində əhəmiyyətli dərəcədə artımın baş verdiyini müəyyən edərsə, aktiv 2-ci Mərhələyə köçürülür və həmin aktiv üzrə gözlənilən kredit zərərləri bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərləri əsasında, yeni müqavilədə göstərilən ödəmə tarixinə qədər, lakin gözlənilən hər hansı qabaqcadan ödənişləri nəzərə almaqla ("bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərləri") qiymətləndirilir. Qrup maliyyə aktivinin dəyərsizləşməsini müəyyən edərsə, aktiv 3-cü Mərhələyə köçürülür və həmin aktiv üzrə gözlənilən kredit zərərləri bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərləri kimi qiymətləndirilir. Dəyərsizləşmiş aktivlərin və defolt hadisəsinin Qrup tərəfindən müəyyən edilməsi qaydası Qeyd 23-də izah edilir. GKZ-nin qiymətləndirilməsində istifadə edilən ilkin məlumatlar, fərziyyələr və hesablama üsulları haqqında məlumat, eləcə də Qrup tərəfindən proqnoz məlumatlarının gözlənilən kredit zərərləri modellərinə daxil edilməsi qaydası Qeyd 23-də göstərilir.

Maliyyə aktivlərinin silinməsi. Maliyyə aktivlərini bərpa etmək üçün Qrupun bütün praktiki imkanları tükəndikdə və Qrup belə aktivlərin bərpasına dair gözləntilərin əsaslandırılmadığı qənaətinə gəldikdə, maliyyə aktivləri tam və ya qismən silinir. Aktivlərin silinməsi tanınmanın dayandırılmasını əks etdirir. Qrup müqaviləyə əsasən ödənilməli məbləğləri bərpa etməyə cəhd etdikdə, lakin həmin məbləğlərin bərpası ilə bağlı əsaslandırılmış gözləntiləri olmadıqda, barəsində hələ də məcburi bərpa tədbirləri görülən maliyyə aktivlərini silə bilər.

Maliyyə aktivlərinin tanınmasının dayandırılması. Qrup (i) aktivlər geri alındıqda və ya bu aktivlərlə əlaqədar pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə hüquqların müddəti başa çatdıqda və ya (ii) Qrup bu aktivlər üzrə mülkiyyət hüququ ilə əlaqədar bütün risk və faydaları əsas etibarilə başqa tərəfə ötürdükdə və ya (iii) Qrup bu aktivlərin mülkiyyət hüququ ilə əlaqədar bütün risk və faydaları əsas etibarilə ötürmədikdə və ya saxlamadıqda, lakin həmin aktivlər üzrə nəzarət hüququnu özündə saxlamadıqda maliyyə aktivlərinin tanınmasını dayandırır. Nəzarət qarşı tərəfin öz mülkiyyətində olan aktivi satış üzrə əlavə məhdudiyətlər qoymadan əlaqəli olmayan üçüncü tərəfə satmaq üçün praktiki imkana malik olmadığı hallarda saxlanılır.

Qeyri-maliyyə aktivlərinin dəyərsizləşməsi. Qeyri-müəyyən istifadə müddəti olan və ya istifadəyə hazır olmayan qeyri-maddi aktivlər üzrə amortizasiya hesablanmır və belə aktivlər hər il dəyərsizləşməyə görə təhlil edilir. Amortizasiya hesablanan əsas vəsaitlər və qeyri-maddi aktivlər balans dəyərinin bərpa edilə bilmədiyini göstərən hadisə və ya şərait dəyişiklikləri baş verdikdə dəyərsizləşməyə görə təhlil edilir. Dəyərsizləşmə zərəri aktivin balans dəyərinin onun bərpa edilə bilən dəyərindən artıq olan məbləğdə tanınır. Aktivin bərpa edilə bilən dəyəri onun ədalətli dəyəri və satış üzrə məsrəfləri çıxılmaqla istifadə dəyərindən daha yüksək olan dəyəridir. Dəyərsizləşməni müəyyən etmək üçün aktivlər əhəmiyyətli dərəcədə sərbəst pul vəsaitləri yaradan ən kiçik aktivlər (pul vəsaiti yaradan vahidlər) üzrə qruplaşdırılır. Qeyri-maliyyə aktivlərinin əvvəlki dövrlərdə dəyərsizləşməsinin bərpa olunma ehtimalı hər bir hesabat tarixində təhlil edilir.

3 Əsas uçot siyasəti (davamı)

Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə nağd pul, banklarda tələb edilənədək saxlanılan depozitlər və ilkin ödəmə müddəti üç ay və daha az olan digər qısamüddətli yüksək likvidli investisiyalar daxildir. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri aşağıdakı amillərə görə amortizasiya olunmuş dəyərlə qeydə alınır: (i) onlar müqavilə üzrə pul axınlarının əldə edilməsi üçün saxlanılır və bu pul axınları yalnız əsas borc və faiz ödənişlərindən ibarətdir, və (ii) FVTPL kateqoriyasına aid edilmir. Yalnız qanunvericiliklə müəyyən edilmiş şərtlər (məsələn, bəzi ölkələrdə borcun kapitala konvertasiya edilməsi üzrə müddəalar), müqavilənin şərtlərinə daxil ediləcəyi və hətta qanunvericiliyin dəyişdirilməsindən sonra tətbiq ediləcəyi hallar istisna olmaqla, SPPI təhlilinin nəticələrinə təsir göstərmir.

Ticarət və digər debitor borclar. Ticarət və digər debitor ilkin olaraq ədalətli dəyərlə, sonra isə effektiv faiz metodundan istifadə etməklə amortizasiya olunmuş dəyərlə tanınır.

Avans ödənişləri. Avans ödənişləri dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat çıxılmaqla, maya dəyərində qeydə alınır. Avans ödənişi üzrə mal və xidmətlərin bir ildən sonra əldə edilməsi nəzərdə tutulduqda, yaxud bu ödəniş ilkin uçot zamanı uzunmüddətli aktiv kimi təsnifləşdiriləcək aktivə aid olduqda uzunmüddətli aktiv kimi təsnifləşdirilir. Aktiv əldə etmək üçün avans ödənişləri Qrup bu aktiv üzərində nəzarəti əldə etdikdə və həmin aktivlə bağlı gələcək iqtisadi səmərənin Qrupa daxil olacağı ehtimal edildikdə aktivin qalıq dəyərində köçürülür. Digər avans ödənişləri bu ödənişlərin aid olduğu mal və xidmətlər əldə edildikdə mənfəət və ya zərərlə silinir. Əgər avans ödənişinin aid olduğu aktivlər, mallar yaxud xidmətlərin əldə edilməməsi gözlənilirsə, həmin avans ödənişinin qalıq dəyəri müvafiq şəkildə balansdan silinir və il üzrə mənfəət və ya zərərdə dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat tanınır.

Mal-material ehtiyatları. Mal-material ehtiyatları maya dəyəri ilə xalis satış dəyərindən ən aşağı olan dəyərdə qeydə alınır. Mal-material ehtiyatlarının maya dəyəri xüsusi metod ilə müəyyən edilir. Xalis satış dəyəri satış xərcləri çıxılmaqla, fəaliyyətin adi gedişində təxmin edilən satış qiymətidir.

Əsas vəsaitlər. Əsas vəsaitlər hər hansı yığılmış amortizasiya və dəyərsizləşmə üzrə zərərlər çıxılmaqla, ilkin dəyərdə uçota alınır. İlkin dəyər tikinti xərcləri və ya alış qiymətindən, o cümlədən idxal rüsumları və geri qaytarılmayan vergilərdən və aktivin istifadəyə yararlı vəziyyətə gətirilməsinə birbaşa aid olan digər xərclərdən ibarətdir. İlkin dəyərə müvafiq aktivlərin tikintisinin maliyyələşdirilməsi üçün xüsusi və ümumi borc vəsaitlərinin alınması ilə əlaqədar borc vəsaitləri üzrə xərclər daxildir. Hər hansı güzəştlər və geri qaytarılmış məbləğlər tikinti xərcləri yaxud alış qiymətindən çıxılır.

Kiçik həcmli təmir və istismar xərcləri yarandığı zaman xərcə silinir. Əsas vəsaitlərin əsas hissələrinin və ya komponentlərinin əvəz edilməsi xərcləri kapitallaşdırılır və əvəz edilmiş hissələr istismardan çıxarılır.

Rəhbərlik hər bir hesabat dövrünün sonunda əsas vəsaitlər üzrə dəyərsizləşmə əlamətlərini təhlil edir. Əgər belə əlamətlər mövcud olarsa, rəhbərlik bərpa edilə bilən dəyəri təxmin edir. Aktivin bərpa edilə bilən dəyəri onun satış üzrə məsrəfləri çıxılmaqla ədalətli dəyəri və istifadə dəyərindən daha yüksək olan dəyəridir. Balans dəyəri bərpa edilə bilən dəyərə qədər azaldılır və dəyərsizləşmə zərəri il üzrə mənfəət və ya zərərdə tanınır.

Aktivin istifadə dəyərini və ya satış üzrə məsrəflər çıxılmaqla ədalətli dəyərini müəyyən etmək üçün istifadə edilmiş təxminlərdə dəyişiklik baş verdiyi təqdirdə, əvvəlki illərdə tanınmış dəyərsizləşmə zərəri geri qaytarılır. Əsas vəsaitlərin satışından yaranan mənfəət və ya zərərlərin məbləği ilə balans dəyəri arasındakı fərq kimi müəyyən edilir və mənfəət və ya zərərdə tanınır.

Amortizasiya. Əsas vəsaitlər üzrə amortizasiya düz xətt metoduna, yeni aktivlərin ilkin dəyərini onların aşağıda göstərilən təxmini faydalı istifadə müddəti ərzində qalıq dəyərində azaltmaqla hesablanır:

	<u>Faydalı istifadə müddəti</u>
Binalar və tikililər	40 il
Kompüterlər	5 il
Nəqliyyat vasitələri	5 il
Sair	3-5 il
Maşın və avadanlıqlar	5-25 il
İcarəyə götürülmüş aktivlərin əsaslı təmiri	10-15 il

Mebel və digər ofis avadanlıqları Qeyd 9-da "sair" kateqoriyasına təsnifləşdirilmişdir.

Aktivin artıq köhnəldiyi və istismar müddəti başa çatdığı halda, satış üzrə təxmin edilən xərclər çıxılmaqla, Qrup tərəfindən həmin aktivin satışı nəticəsində əldə edəcəyi təxmin edilən məbləğ aktivin qalıq dəyəridir. Əgər Qrup aktivlərini fiziki istismar müddətinin sonuna qədər istifadə edəcəyini gözləyirsə, aktivin qalıq dəyəri sifirə bərabər olur.

3 Əsas uçot siyasəti (davamı)

İstifadə hüquqlu aktivlər. Qrup müxtəlif binalar və nəqliyyat vasitələri icarəyə götürür. İcarə müqavilələrinə icarə və qeyri-icarə komponentləri daxil edilə bilər. Qrup icarə müqaviləsi üzrə ödənişləri icarə və qeyri-icarə komponentləri arasında ayrıca nisbi qiymət əsasında ayırır. İcarə müqaviləsi üzrə yaranan aktivlər ilkin olaraq cari dəyərle qiymətləndirilir.

İstifadə hüquqlu aktivlər aşağıdakılar nəzərə alınmaqla, ilkin dəyərle qiymətləndirilir:

- icarə öhdəliyinin ilkin qiymətləndirmə məbləği,
- icarə üzrə həvəsləndirici ödənişlər çıxılmaqla, icarə müqaviləsinin başlanma tarixindən əvvəl aparılmış bütün icarə ödənişləri,
- bütün ilkin birbaşa xərclər, və
- aktivin icarə müqaviləsinin şərtlərinə görə tələb olunan vəziyyətə qaytarılması xərcləri.

İstifadə hüquqlu aktivlər adətən onların faydalı istifadə və ya icarə müddətləri ərzində (bu müddətlərdən hansı daha tez başa çatarsa) düz xətt metodu ilə amortizasiya edilir. Qrup alış seçiminin icrasına əsaslandırılmış şəkildə əmin olduqda, istifadə hüquqlu aktivləri əsas aktivin faydalı istifadə müddəti ərzində amortizasiya edir. İstifadə hüquqlu aktivlərin amortizasiyası onların təxmin edilən faydalı istifadə müddəti ərzində düz xətt metodu ilə hesablanır:

	<u>Faydalı istifadə müddəti</u>
Binalar və tikililər	40 ilə qədər
Nəqliyyat vasitələri	2-5 il

Qudvil. Qudvil dəyərsizləşmə üzrə yığılmış zərər (əgər varsa) çıxılmaqla ilkin dəyərde qeydə alınır. Qudvil müəssisələrin birləşməsi nəticəsində yaranan sinerjiden faydalanmaq ehtimalı olan pul vəsaitləri yaradan vahidlər və ya vahidlər qrupu üzrə bölüşdürülür. Belə pul vəsaiti yaradan vahidlər və ya vahidlər qrupu Qrupun qudvilə nəzarət etdiyi ən aşağı səviyyəni əks etdirir və əməliyyat seqmentindən böyük olmur.

Qudvilin dəyərsizləşməsi ən azı ildə bir dəfə, həmçinin onun mümkün dəyərsizləşməsi üzrə əlamətlərin mövcud olduğu bütün hallarda Qrup tərəfindən qiymətləndirilir. Qudvilin daxil olduğu pul yaradan vahidin balans dəyəri onun bərpa edilə bilən dəyəri ilə müqayisə edilir. Bərpa edilə bilən dəyər istifadə dəyəri və satış üzrə məsrəflər çıxılmaqla ədalətli dəyər arasında daha yüksək olan dəyərdir. Hər hansı dəyərsizləşmə dərhal xərc kimi tanınır və sonradan bərpa edilmir.

Qeyri-maddi aktivlər. Qrupun qeyri-maddi aktivləri müəyyən faydalı istifadə müddətinə malik olmaqla əsasən kapitallaşdırılmış proqram təminatından və lisenziyalardan ibarətdir.

Proqram təminatı üzrə əldə edilmiş lisenziyalar həmin proqram təminatının alınması və tətbiq edilməsi üçün çəkilmiş xərclərin əsasında kapitallaşdırılır. Proqram təminatı ilə əlaqədar bütün digər xərclər yarandığı zaman xərcə silinir. Qeyri-maddi aktivlər onların təxmin edilən faydalı istifadə müddəti (10 il) ərzində düz xətt metoduna əsasən amortizasiya olunur. Qeyri-maddi aktivlər dəyərsizləşdikdə, onların balans dəyəri istifadə dəyəri və satış xərcləri çıxılmaqla ədalətli dəyərdən daha böyük olan dəyərə silinir.

Əlavə dəyər vergisi. Vergi tutulan əməliyyatın vaxtı təqdim edilən mallar (işlər və xidmətlər) üçün ödəmənin aparıldığı vaxtdır. Ödəmə aşağıdakı vaxtda aparılmış sayılır.

- pul vəsaitini aldığı, nağdsız ödəmədə isə pul vəsaitinin bankda onun hesabına və ya sərəncamçısı ola biləcəyi hesaba, yaxud göstərilən vəsaiti almaq hüququna malik olacağı hesaba daxil olduğu vaxt;
- qarşılıqlı hesablaşmalar aparıldıqda öhdəliyin ləğv edildiyi və ya ödəndiyi vaxt;
- malların (işlərin, xidmətlərin) təqdim edilməsi üzrə yaranan debitor borclar üzrə – iddia müddətinin bitdiyi vaxt;
- natura şəklində aparıldıqda, habelə barter edildikdə – aktivlərin əldə edildiyi (barter edildiyi) vaxt;
- əvəzsiz təqdim edildiyi hallarda təqdimatın həyata keçirildiyi vaxt;
- tələb hüququ güzəşt edildikdə – güzəşt edilən məbləğ üzrə tələb hüququnun güzəşt edildiyi vaxt.

Ödəmə malların (işlərin, xidmətlərin) təqdim edilməsindən əvvəl həyata keçirildikdə, vergi tutulan əməliyyatın vaxtı ödəmənin həyata keçirildiyi vaxt sayılır. Vergi tutulan əməliyyat üçün iki və ya daha çox ödəmə aparılırsa, hər ödəmə ödəniş miqdarında ayrıca əməliyyat üçün həyata keçirilmiş sayılır. Alınmış avans ödəmələri üzrə elektron qaimə-faktura verilməsinə yol verilmir.

3 Əsas uçot siyasəti (davamı)

Ümumiyyətlə, ödənilmiş ƏDV məbləğləri vergi hesab fakturaları alındıqdan sonra satışdan hesablanan əlavə dəyər vergisi ilə əvəzləşdirilə bilər. Vergi orqanları ƏDV-nin xalis məbləğdə ödənilməsinə icazə verir. Satış və alışlar üzrə ƏDV maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda ümumi məbləğdə qeydə alınır və maliyyə hesabatında ayrıca olaraq aktiv və öhdəlik kimi göstərilir.

Dividendlər. Dividendlər yalnız hesabat tarixindən əvvəl və ya həmin tarixdə elan edildikdə, hesabat tarixində öhdəlik kimi uçota alınır və kapitaldan çıxılır. Dividendlər hesabat tarixindən əvvəl təklif edildikdə və yaxud hesabat tarixindən sonra, lakin konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının imzalanmasından əvvəl təklif və ya elan edildikdə onlar haqqında məlumat açıqlanır.

Ticarət və digər kreditor borclar. Ticarət və digər kreditor borclar qarşı tərəfin müqavilə üzrə öz öhdəliklərini yerinə yetirdiyi zaman hesablanır və ilkin olaraq ədalətli dəyərlə, sonra isə effektiv faiz metodundan istifadə etməklə amortizasiya olunmuş dəyərlə tanınır.

İcarə öhdəlikləri. İcarə müqaviləsi üzrə yaranan öhdəliklər ilkin olaraq cari dəyərlə qiymətləndirilir. İcarə öhdəliklərinə aşağıdakı icarə ödənişlərinin xalis cari dəyəri daxildir:

- icarə üzrə alınacaq həvəsləndirici ödənişlər çıxılmaqla, sabit ödənişlər (məhiyyətə sabit ödənişlər daxil olmaqla);
- ilkin olaraq icarə müddətinin başlanma tarixinə mövcud olan indeks və ya dərəcələrdən istifadə etməklə qiymətləndirilən indeks və ya dərəcələrdən asılı olan dəyişən icarə ödənişləri;
- zamanətli son qalıq dəyəri üzrə ödənilməsi gözlənilən məbləğlər;
- Qrupun əsaslandırılmış şəkildə əmin olduğu halda alış seçiminin istifadə ediləcəyi qiymət, və
- icarə müddəti ərzində Qrup icarəni ləğv etmə seçimini istifadə edərsə, icarənin ləğv edilməsi ilə bağlı cərimə ödənişləri.

İcarənin uzadılmasına dair əsaslandırılmış əminlik olduğu halda, icarənin uzadılma seçiminin istifadəsi ilə bağlı aparılacaq icarə ödənişləri də öhdəliyin qiymətləndirilməsinə daxil edilir.

İcarə ödənişləri icarə müqaviləsində nəzərdə tutulan faiz dərəcəsi ilə diskontlaşdırılır. Bu faiz dərəcəsinin müəyyən edilməsi mümkün olmadıqda (bu, adətən Qrupun icarə müqavilələri ilə bağlı baş verir), Qrupun borc kapitalı üzrə artan faiz dərəcəsi istifadə edilir. Borc kapitalı üzrə artan faiz dərəcəsi Qrupun istifadə hüquqlu aktivin dəyərinə bərabər dəyərdə aktiv əldə etməsi üçün oxşar iqtisadi mühitdə eyni müddət, təminat və şərtlərlə zəruri olan vəsaitlərin cəlb edilməsi zamanı ödəməli olduğu faiz dərəcəsidir.

Borc kapitalı üzrə artan faiz dərəcəsinə müəyyən etmək üçün Qrup:

- mümkün olduqda, üçüncü tərəfdən əldə etdiyi son maliyyələşdirməni ilkin məlumat kimi istifadə edir və üçüncü tərəfdən maliyyələşdirmənin əldə edildiyi dövrdən onun şərtlərindəki dəyişiklikləri nəzərə alaraq ona düzəliş edir,
- kredit riskinə uyğun düzəliş edilmiş risksiz faiz dərəcəsindən başlayan toplama yanaşmasından istifadə edir, və
- icarə müqaviləsinin xüsusiyyətlərinə (məs.: icarə müddəti, ölkəsi, valyutası və təminatı) uyğun düzəlişlər edir.

Qrup qüvvəyə minənə qədər icarə öhdəliyində əks olunmayan indeksdən və ya dərəcədən asılı olan dəyişən icarə ödənişlərinin mümkün artım riskinə məruz qalır. İndeksdən və dərəcədən asılı olan icarə ödənişlərində dəyişikliklər qüvvəyə mindikdə, icarə öhdəliyi istifadə hüquqlu aktivin dəyərinə düzəliş etməklə yenidən qiymətləndirilir.

İcarə ödənişləri əsas və maliyyə xərclərinə ayrılır. Maliyyə xərcləri hər bir dövr üçün öhdəliyin qalığı üzrə daimi olaraq müntəzəm faiz dərəcəsini təmin etmək üçün ümumi icarə müddətində mənfəət və ya zərərde tanınır.

Avadanlıq və nəqliyyat vasitələrinin qısamüddətli icarəsi və bütün azdəyərli aktivlərin icarəsi üzrə ödənişlər düz xətt metoduna əsasən mənfəət və zərərde xərc kimi tanınır. Qısamüddətli icarə müddəti 12 aydan çox olmayan icarə müqaviləsidir.

Borc öhdəlikləri. Borc öhdəlikləri ilkin olaraq əməliyyat xərcləri çıxılmaqla ədalətli dəyərdə, sonradan isə effektiv faiz metoduna əsasən amortizasiya olunmuş dəyərdə tanınır.

Əməliyyat icarəsi. Qrup icarə obyektinin mülkiyyət hüququ ilə bağlı bütün risk və faydaların tamamilə icarəyə götürünə ötürülməsini nəzərdə tutmayan icarə müqaviləsində icarəyə verən qismində çıxış etdikdə (yəni, əməliyyat icarəsi), əməliyyat icarəsi üzrə ödənişlər düz xətt metoduna əsasən sair gəlir kimi tanınır.

3 Əsas uçot siyasəti (davamı)

Mənfəət vergisi. Mənfəət vergisi hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında Azərbaycan Respublikasının qüvvədə olan və ya hesabat tarixinə qüvvəyə minmiş qanunvericiliyinə uyğun olaraq hesablanmışdır. Mənfəət vergisi xərci cari və təxirə salınmış mənfəət vergisindən ibarətdir və bu və ya digər dövrdə vergi təsiri bilavasitə kapitalda uçota alınan əməliyyatlar istisna olmaqla, mənfəət və ya zərərdə əks olunur.

Cari mənfəət vergisi cari və əvvəlki dövrlər üzrə vergiyə cəlb edilən mənfəət və ya zərər ilə bağlı vergi orqanlarına ödəniləcək və ya onlardan geri alınacaq məbləği təşkil edir. Vergiyə cəlb edilən mənfəət və ya zərər konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının müvafiq vergi bəyannamələrinin təqdim olunmasından əvvəl təsdiqləndiyi halda təxmini göstəricilərə əsasən hesablanır. Mənfəət vergisindən başqa digər vergilər əməliyyat xərcləri kimi qeydə alınır.

Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlik metodundan istifadə etməklə, aktiv və öhdəliklərin vergi bazası və maliyyə hesabatları məqsədləri üçün onların balans dəyəri arasında yaranan bütün müvəqqəti fərqlər üçün hesablanır. İlk tanınma zamanı istisna hal olaraq, əgər əməliyyat maliyyə mənfəəti və vergiyə cəlb edilən mənfəətə təsir göstərmirsə, aktiv və öhdəliyin ilkin qeydə alınması nəticəsində yaranan müvəqqəti fərqlər üzrə təxirə salınmış vergi hesablanmır (müəssisələrin birləşməsi halları istisna olmaqla). Təxirə salınmış vergi qalıqları qüvvədə olan və ya hesabat tarixinə qüvvəyə minmiş vergi dərəcələrinə əsasən müvəqqəti fərqlərin qaytarılacağı və ya keçmiş illərdən yığılmış vergi zərərlərinin istifadə ediləcəyi dövrdə tətbiq edilməli vergi dərəcələrindən istifadə etməklə hesablanır. Gəlirdən çıxılan müvəqqəti fərqlər üzrə təxirə salınmış vergi aktivləri vergi tutulan gələcək gəlirlərin yaranması və bu gəlirlər üzrə çıxılmaların istifadə edilməsi ehtimalını nəzərə alaraq tanınır.

Gəlirlərin tanınması. Gəlirlər Qrupun adi fəaliyyəti nəticəsində yaranır. Gəlir əməliyyat qiyməti məbləğində tanınır. Əməliyyat qiyməti və verilmiş xidmətlər üzrə nəzarətin alıcıya ötürülməsi müqabilində üçüncü tərəflərin adından alınan məbləğlər istisna olmaqla, Qrup tərəfindən əldə ediləcəyi gözlənilən ödənişlərdir.

Qrup sabit qiymətli müqavilələr əsasında xidmətlər göstərir. Sabit qiymətli müqavilələr üzrə gəlir müştəri tərəfindən xidmətlərin eyni zamanda qəbul edilməsi və istifadəsinə görə hesabat dövrünün sonuna qədər faktiki göstərilmiş xidmətlərin göstəriləcək ümumi xidmətlərə nisbəti kimi tanınır. Gəlir ümumi gözlənilən iş saatları ilə müqayisədə faktiki sərf edilmiş iş saatları əsasında müəyyən edilir. Təmizləmə, zərəsizləşdirilmə və digər xidmətlərin göstərilməsindən yaranan gəlir belə xidmətlərin göstəriləndiyi dövrdə tanınır. Xidmətlərə görə yaranan gəlirlər Qrupun adi fəaliyyəti gedişində xidmətlərə görə alınmış və ya alınacaq məbləğin ədalətli dəyərini əks etdirir. Xidmətlər üzrə gəlir ƏDV və güzəştlər çıxılmaqla göstərilir.

Müqavilədə saathesabı ödənişlər nəzərdə tutulduqda, gəlir Qrupun hesab-faktura təqdim etmək hüququ olduğu məbləğ qədər tanınır. Müştərilərə hesab-fakturalar aylıq təqdim edilir və hesab-faktura təqdim edildikdən sonra ödəniş həyata keçirilir.

İşçi heyəti ilə bağlı ödənişlər. Əmək haqları, Azərbaycan Respublikası Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna ödənişlər, məzuniyyət və xəstəlik vərəqələri üzrə illik ödənişlər, mükafatlar və pul şəklində olmayan imtiyazlar (məs, tibbi xidmətlər və uşaq bağçaları) Şirkətin işçiləri tərəfindən müvafiq xidmətlərin göstəriləndiyi ildə hesablanır.

Öhdəliklər və məsrəflər üzrə ehtiyatlar. Qrup keçmiş hadisələr nəticəsində yaranan öhdəliklərə malik olduqda (hüquqi və ya işgüzar praktikadan irəli gələn) ehtiyatlar maliyyə hesabatlarında əks etdirilir. Bu zaman, həmin öhdəliklərin yerinə yetirilməsi üçün Qrupdan iqtisadi resursların sərf olunması tələb edilə bilər və öhdəliklərin məbləği kifayət qədər dəqiq ölçülə bilər. Bir sıra analoji öhdəliklər mövcud olduqda, həmin öhdəliklərin yerinə yetirilməsi məqsədilə resursların sərf olunması ehtimalı ümumilikdə bütün öhdəliklər üçün müəyyən edilir. Ehtiyat, hətta öhdəlik ilə eyni sinfə daxil olan hər hansı bir ayrıca maddə üzrə resursların sərf olunması ehtimalı az olduqda belə uçota alınır.

Əlaqəli tərəflər. Əlaqəli tərəflər BMS 24, *Əlaqəli Tərəflərlə Əməliyyatlar* Standartına uyğun olaraq müəyyən edilir. Tərəflər o zaman əlaqəli hesab olunur ki, tərəflərdən biri digərinə nəzarət edə bilsin, onunla eyni qrupun nəzarəti altında olsun və ya maliyyə-təsərrüfat fəaliyyəti ilə bağlı məsələlər üzrə qərar qəbul edərkən ona mühüm təsir göstərə bilsin. Əlaqəli tərəflər arasındakı münasibətləri nəzərə alarkən həmin münasibətlərin yalnız hüquqi formasına deyil, məzmununa da diqqət yetirilir.

Əlaqəli tərəflər öz aralarında əlaqəli olmayan tərəflərin apara bilmədiyi əməliyyatları həyata keçirə bilər. Bununla yanaşı, əlaqəli tərəflər arasında aparılan əməliyyatların şərtləri, müddətləri və məbləğləri əlaqəli olmayan tərəflər arasında aparılan əməliyyatlarla eyni olmaya bilər.

Əlaqəli tərəflərlə aparılan əməliyyatların xarakterinə görə onlar əlaqəli olmayan tərəflər arasında həyata keçirilən əməliyyatların şərtlərinə uyğun hesab edilə bilməz.

Səhm üzrə mənfəət. Səhm üzrə mənfəət Qrupun səhmdarlarının payına düşən mənfəət və ya zərəri hesabat ili ərzində dövriyyədə olan adi səhmlərin orta çəkili sayına bölməklə hesablanır.

4 Uçot siyasətinin tətbiqi zamanı əhəmiyyətli ehtimallar və mülahizələr

Qrup konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında əks etdirilən aktiv və öhdəliklərin məbləğlərinə təsir göstərən təxminlər və fərziyyələr irəli sürür. Həmin təxminlər və fərziyyələr müntəzəm olaraq rəhbərliyin təcrübəsinə və digər amillərə, həmçinin rəhbərliyin fikrincə mövcud şəraitə uyğun olaraq əsaslandırılmış gələcək hadisələr üzrə təxminlərə əsasən təhlil edilir. Uçot siyasətinin tətbiqi zamanı rəhbərlik həmçinin peşəkar mülahizələr irəli sürür. Hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında əks etdirilən məbləğlərə daha çox təsir göstərən peşəkar mülahizələr və hesabat tarixinə aktiv və öhdəliklərin balans dəyərində əhəmiyyətli düzəlişlərin edilməsinə səbəb olan təxminlərə aşağıdakılar daxildir:

Fəaliyyətin fasiləsizliyi. Rəhbərlik hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarını fəaliyyətin fasiləsizliyi prinsipi əsasında hazırlamışdır. Belə bir mülahizə irəli sürərkən rəhbərlik Qrupun maliyyə vəziyyətini, cari planlarını, əməliyyatların gəlirliliyini və maliyyə resurslarının əlçatanlığını nəzərə almış, həmçinin makro-iqtisadi dəyişikliklərin Qrupun əməliyyatlarına təsirini təhlil etmişdir.

Əsas vəsaitlərin faydalı istifadə müddəti. Əsas vəsaitlərin faydalı istifadə müddətinin müəyyən edilməsi oxşar aktivlər ilə bağlı mövcud təcrübəyə əsasən peşəkar mülahizələr tətbiq etməklə aparılmışdır. Belə aktivlərlə bağlı gələcək iqtisadi faydalar əsasən onların istifadəsi nəticəsində əldə ediləcəkdir. Lakin texniki və kommersiya baxımından köhnəlmə və aşınma kimi digər amillər bu aktivlərlə bağlı iqtisadi faydaların azaldılmasına gətirib çıxarır. Rəhbərlik aktivlərin cari texniki vəziyyətini və bu aktivlərin Qrupa iqtisadi fayda gətirəcəyi təxmin edilən dövrü nəzərə alaraq, əsas vəsaitlərin qalan faydalı istifadə müddətini müəyyən edir. Bu zaman aşağıdakı əsas amillər nəzərə alınır: (a) aktivlərin gözlənilən istifadə müddəti; (b) istismar göstəriciləri və texniki xidmət qaydalarından asılı olan gözlənilən fiziki köhnəlmə və aşınma; (c) bazar şərtlərindəki dəyişikliklər nəticəsində avadanlığın texnoloji və kommersiya baxımından köhnəlməsi və aşınması və (d) müqavilənin müddəti.

İstifadə hüquqlu aktivlərin amortizasiyası. İcarə müddətini müəyyən edərkən rəhbərlik icarənin uzadılması və ya icarənin ləğv edilməsi hüquqlarının istifadəsi üçün iqtisadi stimulyaradan bütün fakt və şərtləri nəzərə alır. İcarənin uzadılması hüququ (və ya icarənin ləğv edilməsi hüququnun istifadəsi müddətindən sonrakı dövrlərin) yalnız müqavilənin müddətinin uzadılacağına (və ya ləğv edilməyəcəyinə) əsaslandırılmış şəkildə əminlik olduqda icarə müddətinə daxil edilir.

Ofislər, binalar və nəqliyyat vasitələrinin icarəsi üçün adətən aşağıdakılar ən mühüm amillər hesab olunur:

- İcarənin ləğv edilməsi (və ya uzadılmaması) üçün əhəmiyyətli cərimələr müəyyən olduqda, Qrupun icarənin uzadılacağından (və ya ləğv edilməyəcəyindən) əsaslandırılmış şəkildə əmin olması.
- İcarəyə götürülmüş aktivin əsaslı təmiri üzrə hər hansı kapitallaşdırılmış xərclərin əhəmiyyətli son qalıq dəyərində malik olacağı gözlənildikdə, Qrupun icarənin uzadılacağından (və ya ləğv edilməyəcəyindən) əsaslandırılmış şəkildə əmin olması.

Digər hallarda Qrup əvvəlki dövrlərdə icarə müddəti, o cümlədən icarədə olan aktivlərin əvəz edilməsi zamanı tələb oluna bilən xərclər və adi fəaliyyət gedişində fasilələr kimi digər amilləri nəzərdən keçirir. Qrup adi fəaliyyət zamanı əhəmiyyətli xərclər və fasilələr olmadan aktivləri əvəz etmək imkanına malik olduğuna görə ofislərin icarəsi zamanı icarənin uzadılması hüququnun əsas hissəsi icarə öhdəliyinə daxil edilməmişdir.

İcarə müddətinin uzadılması və ləğv edilməsi imkanları. İcarənin uzadılması və ləğv edilməsi imkanları Qrupun bina və nəqliyyat vasitələrinin icarəsi ilə bağlı bir sıra müqavilələrdə nəzərdə tutulur. Bu şərtlər Qrupun fəaliyyətində istifadə etdiyi aktivlərin idarə edilməsində əməliyyat çevikliyinin artırılması məqsədilə tətbiq edilir. İcarənin uzadılması və ləğv edilməsi imkanlarının böyük hissəsi müvafiq icarəyə verən tərəfindən deyil, yalnız Qrup tərəfindən icra edilə bilər.

İcarə müddətini müəyyən edərkən rəhbərlik icarənin uzadılması və ya icarənin ləğv edilməsi imkanlarının istifadəsi üçün iqtisadi stimulyaradan bütün fakt və şərtləri nəzərə alır. İcarənin uzadılması imkanı (və ya icarənin ləğv edilməsi imkanının istifadəsi müddətindən sonrakı dövrlərin) yalnız müqavilənin müddətinin uzadılacağına (və ya ləğv edilməyəcəyinə) əsaslandırılmış şəkildə əminlik olduqda, icarə müddətinə daxil edilir.

Binalar və nəqliyyat vasitələrinin icarəsi üçün adətən aşağıdakılar ən mühüm amillər hesab olunur:

- İcarənin ləğv edilməsi (və ya uzadılmaması) üçün əhəmiyyətli cərimələr müəyyən olduqda, Qrupun icarənin uzadılacağından (və ya ləğv edilməyəcəyindən) əsaslandırılmış şəkildə əmin olması.
- İcarəyə götürülmüş aktivin əsaslı təmiri üzrə hər hansı kapitallaşdırılmış xərclərin əhəmiyyətli son qalıq dəyərində malik olacağı gözlənildikdə, Qrupun icarənin uzadılacağından (və ya ləğv edilməyəcəyindən) əsaslandırılmış şəkildə əmin olması.

4 Uçot siyasətinin tətbiqi zamanı əhəmiyyətli ehtimallar və mülahizələr (davamı)

Digər hallarda Qrup əvvəlki dövrlərdə icarə müddəti, o cümlədən icarədə olan aktivlərin əvəz edilməsi zamanı tələb oluna bilən xərclər və adi fəaliyyət gedişində fasilələr kimi digər amilləri nəzərdən keçirir. Qrup adi fəaliyyət zamanı əhəmiyyətli xərclər və fasilələr olmadan aktivləri əvəz etmək imkanına malik olduğuna görə ofis binalarının icarəsi zamanı icarənin uzadılması imkanının əsas hissəsi icarə öhdəliyinə daxil edilməmişdir.

Gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi. Gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi müvafiq metodologiya, modellər və ilkin məlumatlardan istifadə etməklə aparılan əhəmiyyətli hesablamadır. Gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi metodologiyasına dair ətraflı məlumat Qeyd 20-də təqdim edilir. Aşağıdakı komponentlər kredit zərərləri üzrə ehtiyatlara əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərir: defolt, kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması (SICR), defolt ehtimalı (PD), defolta məruz qalan dəyər (EAD), defolt baş verəcəyi halda itirilməsi gözlənilən məbləğ (LGD), eləcə də makroiqtisadi ssenarilər. Qrup gözlənilən kredit zərərləri üzrə ehtimallar və faktiki kredit zərərləri arasında fərqlərin azaldılması məqsədilə modelləri və modellər üzrə məlumatları müntəzəm olaraq təhlil edir və təsdiqləyir. Qrup BMHS 9-un 5.5.15-ci bəndinə uyğun olaraq ticarət debitor borcları üçün sadələşdirilmiş gözlənilən kredit zərərləri modelini tətbiq etmişdir.

5 Yeni və ya yenidən işlənmiş standartların və onlara dair şərhlərin tətbiqi

Aşağıdakı yenidən işlənmiş standartlar 1 yanvar 2022-ci il tarixindən qüvvəyə minmişdir.

BMS 16, BMS 37 və BMHS 3 ilə bağlı məhdud məzmunlu dəyişikliklər – “Təyinatlı istifadədən əvvəl əldə edilən gəlirlər”, “Yüklü müqavilələr - müqavilənin icrası ilə bağlı xərclər”, “Konseptual Əsaslara İstinad” və BMHS 1, BMHS 9, BMHS 16 və BMS 41-ə dəyişikliklər – 2018-2020-ci illər üzrə BMHS-lərin illik Təkmilləşdirilməsi (14 may 2020-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2022-ci il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir):

- BMS 16-ya dəyişiklik müəssisələrə aktivi təyinatı üzrə istifadəyə hazırlayarkən istehsal olunan materialların satışından əldə etdikləri gəlirlərin əsas vəsaitlərin maya dəyərindən çıxılmasını qadağan edir. Belə materialların satışından əldə olunan gəlirlər istehsal xərcləri ilə birlikdə artıq mənfəət və zərərin tərkibində tanınır. Müəssisə belə materialların maya dəyərini ölçmək üçün BMS 2-ni tətbiq edəcəkdir. Sınaqdan keçirilən aktiv təyinatı üzrə istifadəyə hələ hazır olmadığı üçün belə aktivin amortizasiyası maya dəyərinə daxil edilmir. BMHS 16-ya dəyişiklik aktivin texniki və fiziki göstəricilərini qiymətləndirərkən müəssisənin “aktivin düzgün işləməsini sınayacağı” da açıqlayır. Həmin aktivin maliyyə göstəriciləri bu qiymətləndirməyə aid deyil. Beləliklə, aktiv rəhbərliyin nəzərdə tutduğu kimi istismar oluna və rəhbərliyin gözlədiyi əməliyyat effektivliyi səviyyəsinə çatana qədər amortizasiya edilə bilər.
- BMS 37-yə dəyişiklik “müqavilənin icrası xərcləri” anlayışını izah edir. Dəyişiklikdə müqavilənin icrası üçün birbaşa xərclərin həmin müqavilənin icrası üzrə əlavə xərclərdən ibarət olduğu; və müqavilələrin icrası ilə birbaşa əlaqəli olan digər xərclərin bölüşdürülməsi izah edilir. Dəyişiklik, həmçinin yükümlü müqavilə üçün ayrıca ehtiyat yaradılmazdan əvvəl müəssisənin müqavilənin icrası üçün ayrılmış aktivlər üzrə deyil, müqaviləni yerinə yetirmək üçün istifadə etdiyi aktivlər üzrə yaranmış dəyərsizləşmə zərərlərini tanımasını açıqlayır.
- BMHS 3 müəssisələrin birləşməsi zamanı aktiv və ya öhdəliyin tərkibini müəyyənləşdirmək məqsədilə “2018-ci il Maliyyə Hesabatları üzrə Konseptual Əsaslara” istinad etmək üçün dəyişdirilmişdir. Bu dəyişiklikdən əvvəl BMHS 3-də “2001-ci il Maliyyə Hesabatları üzrə Konseptual Əsaslara” istinad edilirdi. Bundan əlavə, BMHS 3-ə öhdəliklər və şərti öhdəliklər üçün yeni istisna əlavə edilmişdir. Bu istisna bezi öhdəliklər və şərti öhdəliklər üçün BMHS 3-ü tətbiq edən müəssisənin “2018-ci il Maliyyə Hesabatları üzrə Konseptual Əsaslar” əvəzinə BMS 37 və ya BMHŞK 21-ə istinad etməsini nəzərdə tutur. Bu yeni istisna olmasaydı müəssisə, müəssisələrin birləşməsi əməliyyatı zamanı BMS 37-yə uyğun olaraq tanımayacağı bezi öhdəlikləri tanımalı idi. Beləliklə, satın alındıqdan dərhal sonra müəssisə belə öhdəliklərin tanınmasını dayandırmalı və özündə iqtisadi səmərəni əks etdirən gəliri tanımalı idi. Bununla yanaşı, alıcıdan satınalma tarixində BMS 37-də müəyyən edilmiş şərti aktivləri tanımasının tələb olunmadığı da izah edilmişdir.
- BMHS 9-a edilmiş dəyişiklik maliyyə öhdəliklərinin tanınmasının dayandırılması üçün “10%-lik testə” daxil edilməli olan ödənişləri izah edir. Xərclər və ya ödənişlər üçüncü tərəflərin və ya kreditorun xeyrinə həyata keçirilə bilər. Bu dəyişikliyə əsasən üçüncü tərəflərin xeyrinə həyata keçirilmiş xərclər və ya ödənişlər “10%-lik testə” daxil edilməyəcəkdir.

5 Yeni və ya yenidən işlənmiş standartların və onlara dair şərhlərin tətbiqi (davamı)

- BMHS 16-ya əlavə edilən Nümunə 13-ə dəyişiklik edilmişdir: aktivlərin əsaslı təmiri ilə bağlı icarəyə verən tərəfindən ödənişlər nümunəsi silinmişdir. Bu dəyişiklik icarə üzrə həvəsləndirici ödənişlərin uçotu ilə bağlı gələcəkdə hər hansı anlaşmazlığa yol verməmək üçün edilmişdir.
- BMHS 1 törəmə müəssisə baş müəssisədən daha gec tarixdə BMHS-i tətbiq etdiyi təqdirdə istisnaya icazə verir. Törəmə müəssisə konsolidasiya məqsədləri və baş müəssisənin sözügedən törəmə müəssisəni satın aldığı müəssisələrin birləşməsi əməliyyatının nəticələrini əks etdirmək üçün hər hansı düzəlişlər edilməyi təqdirdə, aktiv və öhdəliklərini baş müəssisənin BMHS-ə keçid tarixinə əsasən konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına daxil edilə biləcək balans dəyəri ilə ölçə bilər. BMHS 1-də nəzərdə tutulan istisnayı tətbiq edən müəssisələrə baş müəssisənin BMHS-ə keçid tarixinə əsasən baş müəssisənin əks etdirdiyi məbləğlərdən istifadə etməklə məcmu məzənnə fərqlərini qiymətləndirməyə icazə vermək üçün BMHS 1-ə dəyişiklik edilmişdir. BMHS 1-ə edilən bu dəyişiklik yuxarıda qeyd olunan istisnayı BMHS-i ilk dəfə qəbul edən müəssisələrin xərclərini azaltmaq üçün məcmu məzənnə fərqlərinə tətbiq edir. Bu dəyişiklik BMHS 1-də nəzərdə tutulan eyni istisnayı tətbiq edən asılı və birgə müəssisələrə də şamil ediləcəkdir.
- Müəssisələrin BMS 41-ə uyğun olaraq ədalətli dəyəri qiymətləndirərkən vergi məqsədləri üçün pul axınlarını nəzərə almaması tələbi ləğv edilmişdir. Bu dəyişiklik vergitutmadan sonrakı pul axınlarının diskontlaşdırılması ilə bağlı standartdakı tələbə uyğunluğu təmin etməlidir.

Bu dəyişikliklərin tətbiqi Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli təsir göstərməmişdir.

6 Yeni uçot qaydaları

1 yanvar 2023-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün məcburi xarakter daşıyan və Qrup tərəfindən vaxtından əvvəl tətbiq edilməyən bezi yeni standartlar və onlara dair şərhlər dərc olunmuşdur.

BMS 12-yə dəyişiklik - Vahid əməliyyatdan yaranan aktiv və öhdəliklərə aid təxirə salınmış vergilər (7 may 2021-ci ildə dərc edilib və 1 yanvar 2023-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). BMS 12-yə dəyişiklik icarə və istismardan çıxarma öhdəlikləri kimi əməliyyatlar üzrə təxirə salınmış vergilərin uçota alınması qaydasını izah edir. Müəyyən hallarda, müəssisələr aktiv və ya öhdəliklərin ilk dəfə uçota alınması zamanı təxirə salınmış verginin tanınması öhdəliyindən azad edilir. Əvvəllər bu istisnanın icarə və istismardan çıxarma öhdəliklərinə şamil edilib-edilməməsi ilə bağlı müəyyən qeyri-müəyyənlik olmuşdur, halbuki hər iki əməliyyat üçün aktiv və öhdəlik tanınır. Bu dəyişikliklər, istisnanın tətbiq edilmədiyini və müəssisələrin belə əməliyyatlar üzrə təxirə salınmış vergini tanımalı olduğunu aydınlaşdırır. BMS 12-yə dəyişikliklər müəssisələrdən ilkin tanınma zamanı vergi bazasını artıran və azaldan bərabər məbləğdə müvəqqəti fərqlərə səbəb olan əməliyyatlar üzrə təxirə salınmış vergini tanımağı tələb edir. Hazırda Qrup bu dəyişikliklərin onun maliyyə hesabatlarına təsirini qiymətləndirir.

BMS 1-ə dəyişikliklər – Öhdəliklərin qısamüddətli və ya uzunmüddətli kimi təsnifləşdirilməsi (ilkin olaraq 23 yanvar 2020-ci ildə dərc olunub və sonradan 15 iyul 2020-ci il və 31 oktyabr 2022-ci il tarixlərində dəyişikliklər edilmiş, yekun olaraq 1 yanvar 2024-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu dəyişikliklər hesabat dövrünün sonunda mövcud olan hüquqlardan asılı olaraq, öhdəliklərin qısamüddətli və ya uzunmüddətli kimi təsnifləşdirildiyini izah edir. Əgər müəssisə hesabat dövrünün sonunda öhdəliklərin icrasını ən azı on iki ay müddətinə təxirə salmaq üçün əsaslı hüquqa malikdirsə, o zaman öhdəliklər uzunmüddətli kimi təsnifləşdirilir. Yeni dəyişikliklər belə hüququn qeyri-şərtsiz olmasını artırıq tələb etmir. 2022-ci ilin oktyabr ayında edilmiş dəyişikliklərə əsasən hesabat tarixindən sonra riayət edilməli olan xüsusi kredit şərtləri hesabat tarixində öhdəliyin cari və ya uzunmüddətli kimi təsnifləşdirilməsinə təsir etmir. Rəhbərliyin hesabat tarixindən sonrakı dövr ərzində öhdəliyin icrasını təxirə salmaq hüququnun istifadəsinə dair gözləntiləri öhdəliklərin təsnifatına təsir göstərmir. Öhdəlik hər hansı şərtin hesabat tarixində və ya ondan əvvəl pozulduğu halda qısamüddətli kimi təsnifləşdirilir (hətta kreditör bu şərtin pozulması ilə bağlı hesabat dövründən sonra rəsmi razılıq təqdim etsə belə). Kredit müqaviləsinin şərti hesabat tarixindən sonra pozularsa, kredit uzunmüddətli öhdəlik kimi təsnifləşdirilir. Bundan əlavə, dəyişikliklər müəssisənin kapitalla çevirməklə ödəyə bildiyi borclar üzrə təsnifat tələblərini nəzərdə tutur. 'Ödəmə' dedikdə öhdəliyin nağd pul, özündə iqtisadi səmərəni təcəssüm etdirən digər resurslar və ya müəssisənin öz pay alətləri ilə ödənilməsi nəzərdə tutulur. Bu dəyişikliklər kapitalla konvertasiya oluna bilən alətlər üçün istisnayı nəzərdə tutur, lakin bu istisna yalnız kombine edilmiş maliyyə alətinin ayrıca komponenti şəklində pay aləti kimi təsnifləşdirilən konvertasiya seçiminin nəzərdə tutulduğu maliyyə alətlərinə aiddir. Hazırda Qrup bu dəyişikliklərin onun maliyyə hesabatlarına təsirini qiymətləndirir.

6 Yeni uçot qaydaları (davamı)

BMS 8-ə dəyişikliklər: Uçot təxminlərinin müəyyən edilməsi (12 fevral 2021-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2023-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). BMS 8-ə edilmiş dəyişiklik müəssisələrin uçot siyasətindəki dəyişiklikləri uçot təxminlərindəki dəyişikliklərdən necə fərqləndirməli olduğunu izah edir. Hazırda Qrup bu dəyişikliklərin onun maliyyə hesabatlarına təsirini qiymətləndirir.

BMS 1 və BMHS-in tətbiqi üzrə 2 nömrəli praktiki tövsiyələrə dəyişikliklər: Uçot siyasəti haqqında açıqlamalar (12 fevral 2021-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2023-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). BMS 1-ə dəyişikliklər müəssisələrdən mühüm uçot siyasəti deyil, əhəmiyyətli uçot siyasəti məlumatlarının açıqlanmasını tələb edir. Bu dəyişiklik əhəmiyyətli uçot siyasəti məlumatlarını müəyyənləşdirir. Bundan əlavə, dəyişikliyə əsasən uçot siyasəti məlumatlarının əhəmiyyətli olması o zaman gözlənilə bilər ki, belə məlumat olmadıqda maliyyə hesabatlarının istifadəçiləri maliyyə hesabatlarındakı digər əhəmiyyətli məlumatları anlaya bilməsin. Dəyişiklik müəssisənin maliyyə hesabatları üçün əhəmiyyətli hesab oluna bilən uçot siyasəti məlumatlarına dair nümunələr təqdim edir. Bundan başqa, BMS 1-ə edilən dəyişikliyə əsasən əhəmiyyətli olmayan uçot siyasəti məlumatlarının açıqlanmasına ehtiyac olmadığı qeyd olunur. Bununla birlikdə, belə məlumatlar açıqlandığı təqdirdə əhəmiyyətli uçot siyasəti məlumatlarının açıqlanmasına mane olmamalıdır. Bu dəyişikliyi dəstəkləmək məqsədilə, uçot siyasətindəki açıqlamalara əhəmiyyətlilik konsepsiyasının tətbiqi ilə bağlı təlimat əlavə etmək üçün BMHS-in tətbiqi üzrə 2 nömrəli tövsiyələrə ("Əhəmiyyətliliklə bağlı mühakimələrin yürüdülməsi") dəyişiklik edilmişdir. Hazırda Qrup bu dəyişikliklərin onun maliyyə hesabatlarına təsirini qiymətləndirir.

BMHS 16-ya ("İcarələr") dəyişikliklər - Satış və geriyyə icarə öhdəliyi (22 sentyabr 2022-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2024-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Dəyişikliklər BMHS 15-in tələblərinə uyğun olaraq satış kimi uçota alınmalı olan satış və geriyyə icarə əməliyyatlarına aiddir. Bu dəyişikliklərə əsasən satıcı-icarəyə gətirən əməliyyat nəticəsində yaranan öhdəlikləri sonradan elə şəkildə qiymətləndirməlidir ki, aktiv üzərində saxladığı istifadə hüququ ilə bağlı hər hansı gəliri və ya zərəri tanımasın. Bu, hətta indeks və ya dərəcələrdən asılı olmayan dəyişən icarə ödənişlərini etmək öhdəliyi olsa belə, gəlirin təxirə salınmasını nəzərdə tutur. Hazırda Qrup bu dəyişikliklərin onun maliyyə hesabatlarına təsirini qiymətləndirir.

Yuxarıda başqa cür nəzərdə tutulmadığı hallarda, yeni standartlar və şərtlərin Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli dərəcədə təsiri gözlənilmir.

7 Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar və qalıqlar

Tərəflər o zaman əlaqəli hesab olunur ki, onlar ümumi nəzarət altında olsun və ya tərəflərdən biri digərinə nəzarət etmək iqtidarında olsun və yaxud maliyyə-təsərrüfat fəaliyyəti ilə bağlı məsələlərə dair qərar qəbul edərkən digər tərəfə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərə bilsin və ya ona birgə nəzarət etsin. Əlaqəli tərəflərlə hər hansı mümkün münasibətlər nəzərdən keçirilərkən, həmin münasibətlərin mahiyyətinin onların hüquqi formasından üstünlüyü prinsipi tətbiq olunur.

Qrupun əhəmiyyətli əməliyyatlar apardığı əlaqəli tərəflərlə münasibətlərin forması və ya həmin əməliyyatlardan yaranan qalıqlar aşağıda göstərilir:

Əsas idarəedici rəhbərliyə ödənişlər. Qrupun əsas idarəedici rəhbərliyi baş direktor, iki direktor müavini və maliyyə və uçot departamentinin rəisindən ibarətdir. İki direktor müavini və maliyyə və uçot departamentinin rəisi səhmdarlar tərəfindən təsdiqləndikdən sonra baş direktor tərəfindən təyin olunur. Əsas idarəedici rəhbərliyin üzvləri təsdiqlənmiş əmək haqqı cədvəlinə uyğun olaraq əmək haqqı və mükafatlar almaq hüququna malikdir. 2022-ci il ərzində əsas idarəedici rəhbərliyə ödənişlər 649 min AZN (2021: 611 min AZN) təşkil etmişdir.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar üzrə qalıqlar aşağıdakı cədvəldə əks etdirilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Birgə müəssisə	Ümumi nəzarətdə olan müəssisələr
Ümumi ticarət debitor borcları	-	14,551
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	-	3,140
İcarə öhdəlikləri	-	4,367

7 Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar və qalıqlar (davamı)

31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatmış il üzrə əlaqəli tərəflərə əməliyyatlardan yaranan gəlir və xərclər aşağıda göstərilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Birgə müəssisə	Ümumi nəzarətdə olan müəssisələr
Göstərilmiş xidmətlər üzrə gəlir	373	39,676
İcarə gəliri	12	-
Faiz xərci	-	518

31 dekabr 2021-ci il tarixinə əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar üzrə qalıqlar aşağıdakı cədvəldə əks etdirilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Birgə müəssisə	Ümumi nəzarətdə olan müəssisələr
Ümumi ticarət debitor borcları	25	8,988
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	2	1,776
İcarə öhdəlikləri	8	5,179

31 dekabr 2021-ci il tarixində başa çatmış il üzrə əlaqəli tərəflərə əməliyyatlardan yaranan gəlir və xərclər aşağıda göstərilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Birgə müəssisə	Ümumi nəzarətdə olan müəssisələr
Göstərilmiş xidmətlər üzrə gəlir	502	31,129
İcarə gəliri	55	-
Faiz xərci	-	500

Payçılar EKOL Mühəndislik Xidmətləri QSC-nin nəzarətedici tərəfi olan Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin (SOCAR) birgə müəssisələrindən, birgə müəssisələr isə AAS-Ekol MMC-dəki investisiya qoyuluşundan ibarətdir. Ümumi nəzarətdə olan müəssisələr SOCAR-ın törəmə müəssisələrindən ibarətdir.

Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatların şərtləri. İlin sonuna əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar üzrə qalıqlar üçün təminat verilməmişdir və bu qalıqlar üzrə hesablaşmalar nağd şəkildə aparılır. Əlaqəli tərəflərin debitor və ya kreditor borcları üzrə heç bir təminat verilmir və ya alınmır.

EKOL Mühəndislik Xidmətləri QSC
31 dekabr 2022-ci il tarixinə konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

8 Əsas vəsaitlər

Əsas vəsaitlər və qeyri-maddi aktivlərin balans dəyəri üzrə hərəkət aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Binalar	Maşın və avadanlıqlar	Nəqliyyat vasitələri	Kompyuterlər	İcarəyə götürülmüş aktivlərin əsaslı təmiri	Başa çatdırılmamış tikililər	Sair	Cəmi
1 yanvar 2021-ci il tarixinə ilkin dəyər	1,483	25,856	2,841	345	1,359	6,560	1,711	40,155
Yığılmış amortizasiya	(371)	(13,975)	(2,405)	(273)	(1,359)	-	(1,371)	(19,754)
1 yanvar 2021-ci il tarixinə balans dəyəri	1,112	11,881	436	72	-	6,560	340	20,401
Əlavələr	-	136	55	61	-	433	59	744
Sililmələr	-	(97)	-	(22)	-	(22)	(86)	(227)
Amortizasiya xərci	(79)	(1,166)	(121)	(36)	-	-	(133)	(1,535)
Siliniş aktivlər üzrə amortizasiya xərci	-	48	-	22	-	-	58	128
31 dekabr 2021-ci il tarixinə balans dəyəri	1,033	10,802	370	97	-	6,971	238	19,511
31 dekabr 2021-ci il tarixinə ilkin dəyər	1,483	25,895	2,896	384	1,359	6,971	1,684	40,672
Yığılmış amortizasiya	(450)	(15,093)	(2,526)	(287)	(1,359)	-	(1,446)	(21,161)
31 dekabr 2021-ci il tarixinə balans dəyəri	1,033	10,802	370	97	-	6,971	238	19,511
Əlavələr	-	117	246	52	-	-	67	482
Sililmələr	-	(12)	-	(4)	-	-	(15)	(31)
Amortizasiya xərci	(36)	(1,219)	(82)	(9)	-	-	(48)	(1,394)
Siliniş aktivlər üzrə amortizasiya xərci	-	11	-	4	-	-	14	29
31 dekabr 2022-ci il tarixinə balans dəyəri	997	9,699	534	140	-	6,971	256	18,597
31 dekabr 2022-ci il tarixinə ilkin dəyər	1,483	26,000	3,142	432	1,359	6,971	1,736	41,123
Yığılmış amortizasiya	(486)	(16,301)	(2,608)	(292)	(1,359)	-	(1,480)	(22,526)
31 dekabr 2022-ci il tarixinə balans dəyəri	997	9,699	534	140	-	6,971	256	18,597

Başa çatdırılmamış tikililərə neftşləmin zərərsizləşdirilməsi üçün "Interchem Services" MMC tərəfindən alınmış AWAS avadanlığı daxildir.

9 İstifadə hüquqlu aktivlər və icarə öhdəlikləri

Qrup müxtəlif binalar və nəqliyyat vasitələri icarəyə götürür. İcarə müqavilələri adətən 5 - 40 il müddətinə bağlanır.

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Binalar	Nəqliyyat vasitələri	Cəmi
1 yanvar 2021-ci il tarixinə balans dəyəri	5,453	614	6,067
Əlavələr	2,769	524	3,293
Silinmələr	-	(237)	(237)
Amortizasiya xərci	(1,133)	(361)	(1,494)
31 dekabr 2021-ci il tarixə balans dəyəri	7,089	540	7,629
Əlavələr	-	147	147
Silinmələr	(1,275)	-	(1,275)
Amortizasiya xərci	(1,321)	(412)	(1,733)
31 dekabr 2022-ci il tarixə balans dəyəri	4,493	275	4,768

Qrup icarə öhdəliklərini aşağıdakı kimi tanımışdır:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	31 dekabr 2022	31 dekabr 2021
Qısamüddətli icarə öhdəlikləri	1,242	1,563
Uzunmüddətli icarə öhdəlikləri	5,016	7,208
Cəmi icarə öhdəlikləri	6,258	8,771

2022-ci il ərzində icarə öhdəlikləri üzrə faiz xərci 800 min AZN (2021: 894 min AZN) təşkil etmişdir.

31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il üzrə qısamüddətli icarə xərcləri (ümumi və inzibati xərclərə aid edilmiş) 3 min AZN (2021: 17 min AZN) təşkil etmişdir. 31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il ərzində icarə müqavilələri üzrə cəmi ödənişlər 1,812 min AZN (2021: 1,952 min AZN) təşkil etmişdir.

10 Birgə müəssisədəki investisiya

Qrupun birgə müəssisədəki investisiyasının balans dəyəri üzrə hərəkət aşağıdakı cədvəldə göstərilir.

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2022	2021
1 yanvar tarixinə balans dəyəri	1,612	1,916
Birgə müəssisənin vergidən sonrakı maliyyə nəticələrindəki pay	291	890
Birgə müəssisə tərəfindən ödənilmiş dividendlər	(891)	(1,194)
Birgə müəssisədəki investisiyanın dəyərsizləşməsi	(279)	-
31 dekabr tarixinə balans dəyəri	733	1,612

31 dekabr 2022-ci il tarixinə Qrupun birgə müəssisəsindəki iştirak payı və həmin müəssisənin maliyyə göstəriciləri, o cümlədən ümumi aktivlər, öhdəliklər, gəlir, zərər və ya zərəri haqqında ümumiləşdirilmiş məlumat aşağıda əks etdirilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Cəmi aktivlər	Cəmi öhdəliklər	Gəlir	Zərər	İştirak payı (%)	Təsis edildiyi ölkə
AAS-Ekol	1,657	887	3,371	582	50%	Azərbaycan

10 Birgə müəssisədəki investisiya (davamı)

31 dekabr 2021-ci il tarixinə Qrupun birgə müəssisəsindəki iştirak payı və həmin müəssisənin maliyyə göstəriciləri, o cümlədən ümumi aktivlər, öhdəliklər, gəlir, mənfəət və ya zərəri haqqında ümumi məlumat aşağıda əks etdirilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Cəmi aktivlər	Cəmi öhdəliklər	Gəlir	Mənfəət	İştirak payı (%)	Təsis edildiyi ölkə
AAS-Ekol	3,306	538	6,756	1,779	50%	Azərbaycan

Birgə müəssisə şərti öhdəliklərə malik deyil.

11 Mal-material ehtiyatları

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2022	2021
Ehtiyat hissələri	2,149	2,015
Xammal	918	867
Yanacaq və sürtkü materialları	279	207
Sair mal-material	840	676
Cəmi mal-material ehtiyatları	4,186	3,766

Dövr ərzində xidmətlərin göstərilməsində istifadə olunan xammal və ehtiyat hissələrin maya dəyərində silinmiş mal-material ehtiyatlarının məbləği 2,847 min AZN (2021: 3,093 min AZN) təşkil etmişdir.

12 Ticarət və digər debitor borclar

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2022	2021
Ticarət debitor borcları	14,806	9,126
Çıxılın: kredit zərəri üzrə ehtiyat	(3,234)	(1,853)
Ticarət və digər debitor borclara daxil olan cəmi maliyyə aktivləri	11,572	7,273
Əvəzləşdirilə bilən ƏDV	1,558	2,980
Verilmiş avanslar	1,020	1,296
Sair debitor borclar	254	17
Cəmi ticarət və digər debitor borclar	14,404	11,566

Ticarət debitor borcları əsasən təmizlənmiş sənaye çirkab suları və neftləmənin zərərsizləşdirilməsi üzrə Qrupun müştərilərinə göstərilmiş xidmətlərə görə alınacaq məbləğləri əks etdirir. Qrup təminat kimi heç bir girov saxlamır.

Əvəzləşdirilə bilən ƏDV balans tarixinə alışı üzrə ödənilməyən hesab-fakturalara aiddir. Əvəzləşdirilə bilən ƏDV yalnız ödənildikdən sonra satışdan yaranan ƏDV ilə əvəzləşdirilə bilər.

2022 və 2021-ci illər ərzində ticarət və digər debitor borcların dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyatın hərəkəti aşağıdakı kimi olmuşdur:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2022	2021
1 yanvar tarixinə ticarət debitor borcları üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyat	(1,853)	(2,432)
İl ərzində dəyərsizləşmə zərəri üçün ehtiyatın (yaradılması)/bərpa	(1,381)	579
31 dekabr tarixinə ticarət debitor borcları üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyat	(3,234)	(1,853)

12 Ticarət və digər debitor borclar (davamı)

Grup GKZ-nin qiymətləndirilməsi üçün BMHS 9-da nəzərdə tutulan sadələşdirilmiş yanaşma tətbiq edir. Bu yanaşma, bütün ticarət və digər debitor borcları üçün bütöv müddət üzrə gözlənilən kredit zərərləri ehtiyatının istifadəsini nəzərdə tutur.

GKZ-nin qiymətləndirilməsi üçün ticarət və digər debitor borclar kredit riskinin ümumi xüsusiyyətlərinə və vaxtı keçmiş günlərin sayına əsasən qruplaşdırılmışdır.

GKZ dərəcəsi hər bir balans tarixinə qədər 36 ay ərzində həyata keçirilən satışlar üzrə ödəniş cədvəllərinə və bu dövr ərzində yaranmış kredit zərərlərinə əsasən müəyyən edilir. Əvvəlki dövrlər üçün kredit zərərlərinin dərəcəsinə müştərilərin debitor borclarını qaytarmaq imkanına təsir edən makroiqtisadi amillərə dair cari və gələcək məlumatlar nəzərə alınmaqla düzəliş edilir. Qrup xidmət göstərdiyi ölkələrdə ÜDM-ni və işsizlik səviyyəsini ən uyğun amillər kimi müəyyən etmiş və bu amillərdə gözlənilən dəyişikliklərə əsasən əvvəlki dövrlər üzrə zərərlərin dərəcəsinə müvafiq düzəlişlər etmişdir.

Ticarət və digər debitor borclar üzrə zərərlər üçün ehtiyat aşağıdakı ehtiyat matrisinə uyğun olaraq müəyyən edilir. Ehtiyat matrisi aktivin gecikdirildiyi günlərin sayına əsaslanır.

Ümumi dəyərin %-i nisbətində	31 dekabr 2022			31 dekabr 2021		
	Ümumi balans dəyəri	Bütöv müddət üçün GKZ	Xalis balans dəyəri	Ümumi balans dəyəri	Bütöv müddət üçün GKZ	Xalis balans dəyəri
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>						
Ticarət debitor borcları						
- qısamüddətli	7,641	(471)	7,170	4,471	(431)	4,040
- 30 gündən az gecikdirilmiş	1,482	(185)	1,297	1,159	(163)	996
- 30 - 90 gün gecikdirilmiş	149	(23)	126	568	(92)	476
- 91 - 180 gün gecikdirilmiş	242	(47)	195	1,702	(311)	1,391
- 181 - 360 gün gecikdirilmiş	354	(230)	123	721	(364)	357
- 360 gündən çox gecikdirilmiş	4,939	(2,278)	2,661	505	(492)	13
Cəmi	14,806	(3,234)	11,572	9,126	(1,853)	7,273

13 Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2022	2021
AZN ilə bank qalıqları	41	834
ABŞ dolları ilə bank qalıqları	121	2,057
Kassa	19	76
Cəmi pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	181	2,967

31 dekabr 2022 və 2021-ci il tarixlərinə pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri üzrə kredit riskinin ödəmə qabiliyyəti dərəcələrinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir. Qrupun kredit riskinin təsnifatı sistemi Qeyd 23-də təsvir edilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	31 dekabr 2022	31 dekabr 2021
- Orta dərəcə	162	2,543
- Xüsusi monitorinq	-	348
Cəmi pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri, kassa istisna olmaqla	162	2,891

Qrupun pul vəsaitlərinin böyük hissəsi "Rabitə Bank" ASC-də yerləşdirilir.

14 Mənfəət vergisi**(a) Mənfəət vergisi xərcinin komponentləri**

Mənfəət və ya zərərdə qeydə alınmış mənfəət vergisi xərci aşağıdakı komponentlərdən ibarətdir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2022	2021
Cari vergilər	1,580	1,945
Təxirə salınmış vergilər	(388)	52
İl üzrə mənfəət vergisi xərci	1,192	1,997

(b) Mənfəət vergisi xərci ilə mənfəət və ya zərərin qanunvericiliklə müəyyən edilmiş müvafiq vergi dərəcəsinə olan hasilinin üzləşdirilməsi

Grupun mənfəətinə tətbiq edilən mənfəət vergisi dərəcəsi 20% təşkil etmişdir. Gözlənilən və faktiki tətbiq edilən vergi xərclərinin üzləşdirilməsi aşağıda göstərilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2022	2021
Vergidən əvvəlki mənfəət	3,048	8,735
Qanunvericiliklə müəyyən edilmiş 20% dərəcə ilə hesablanmalı olan mənfəət vergisi xərci:	610	1,747
Vergi məqsədləri üçün çıxılmayan xərclərin və ya vergiyə cəlb edilməyən gəlirlərin vergi effekti:		
- Gəlirdən çıxılmayan xərclər	582	250
İl üzrə mənfəət vergisi xərci	1,192	1,997

(c) Müvəqqəti fərqlərin növləri üzrə təxirə salınmış vergilərin təhlili

Təxirə salınmış mənfəət vergisi BMHS-ə uyğun maliyyə hesabatlarının hazırlanması məqsədilə tanınmış aktiv və öhdəliklərin balans dəyəri ilə yerli vergi qanunvericiliyinə əsasən tanınmış belə məbləğlər arasındakı müvəqqəti fərqlərin effektini əks etdirir. 31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il üzrə müvəqqəti fərqlərdəki hərəkətlərin vergi effekti aşağıda göstərilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	1 yanvar 2022	Mənfəət və ya zərərdə (xərc)/gəlir kimi tanınmışdır	31 dekabr 2022
Vergi bazasını azaldan/(artıran) müvəqqəti fərqlərin vergi effekti			
Əsas vəsaitlər	97	7	104
İstifadə hüquqlu aktivlər	(1,520)	566	(954)
Birgə müəssisədəki investisiya	(383)	221	(162)
Mal-material ehtiyatları	(682)	830	148
Ticarət və digər debitor borclar	353	(791)	(438)
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	356	(356)	-
Ticarət və digər kreditor borclar	78	311	389
Vergi öhdəlikləri	(68)	64	(4)
İcarə öhdəlikləri	1,748	(497)	1,251
Borc öhdəlikləri	(3)	33	30
Təxirə salınmış xalis vergi aktivli/(öhdəliyi)	(24)	388	364

14 Mənfəət vergisi (davamı)

31 dekabr 2021-ci il tarixində başa çatan il üzrə müvəqqəti fərqlərdəki hərəkətlərin vergi effekti aşağıda göstərilir:

	1 yanvar 2021	Mənfəət və ya zərərdə (xərc)/gəlir kimi tanınmışdır	31 dekabr 2021
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>			
Vergi bazasını azaldan/(artıran) müvəqqəti fərqlərin vergi effekti			
Əsas vəsaitlər	638	(541)	97
İstifadə hüquqlu aktivlər	(1,213)	(307)	(1,520)
Birgə müəssisədəki investisiya	(383)	-	(383)
Mal-material ehtiyatları	93	(775)	(682)
Ticarət və digər debitor borclar	(397)	750	353
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	16	340	356
Ticarət və digər kreditor borclar	31	47	78
Vergi öhdəlikləri	71	(139)	(68)
İcarə öhdəlikləri	1,330	418	1,748
Borc öhdəlikləri	(158)	155	(3)
Təxirə salınmış xalis vergi aktivli/(öhdəliyi)	28	(52)	(24)

15 Ticarət və digər kreditor borclar

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2022	2021
Ticarət kreditor borcları	694	290
Lancer Services şirkətinə ödəniləcək dividendlər	1,125	1,125
SOCAR-a ödəniləcək dividendlər	71	71
Ödəniləcək icarə haqları	-	104
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	1,890	1,590
İşçilər üzrə kreditor borclar	1401	960
Sair öhdəliklər	753	-
Cəmi ticarət və digər kreditor borclar	4,044	2,550

16 Borc öhdəlikləri

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2022	2021
Müddətli kreditlər	7,431	12,366
Cəmi borc öhdəlikləri	7,431	12,366

Borc öhdəliklərinin qısamüddətli və uzunmüddətli hissəsi aşağıdakı kimidir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2022	2021
Qısamüddətli hissə	6,264	9,099
Uzunmüddətli hissə	1,167	3,267
Cəmi borc öhdəlikləri	7,431	12,366

16 Borc öhdəlikləri (davamı)

"Interchem Services" MMC AWAS International GmbH şirkətindən sənaye-çirkab və tullantı suları üçün inteqrasiya edilmiş su təmizləyici sistemin və "WSEnergy Unternehmergeellschaft" şirkətindən neftşlamin emalı avadanlıqlarının satın alınmasını maliyyələşdirmək məqsədilə "Rabitəbank" ASC-dən bir neçə kredit cəlb etmişdir. Azərbaycan manatı ilə açılmış kredit xətti üzrə illik faiz dərəcəsi 7%, ABŞ dolları ilə açılmış kredit xətti üzrə isə illik faiz dərəcəsi isə 3% təşkil edir.

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Kreditin verildiyi valyuta	Faiz dərəcəsi	Ödəmə müddəti	2022	2021
Rabitəbank ASC	AZN	7%	Avqust - 2022	2,917	3,103
Rabitəbank ASC	AZN	7%	May - 2023	3,735	3,643
Rabitəbank ASC	ABŞ dolları	3%	Avqust - 2022	-	3,977
Rabitəbank ASC	ABŞ dolları	3%	Dekabr - 2022	612	1,480
Rabitəbank ASC	ABŞ dolları	3%	Aprəl - 2023	167	163

Qrupun borc öhdəlikləri aşağıdakı valyutalardadır:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2022	2021
Valyutalar:		
- AZN	6,652	6,746
- ABŞ dolları	779	5,620
Cəmi borc öhdəlikləri	7,431	12,366

Maliyyələşdirmə fəaliyyətindən yaranan öhdəliklərdə dəyişikliklər

Maliyyələşdirmə fəaliyyətindən yaranan öhdəliklərin təhlili və təqdim olunan hər bir dövr üzrə Qrupun maliyyələşdirmə fəaliyyətindən yaranan öhdəliklərində dəyişikliklər aşağıdakı cədvəldə göstərilir. Bu öhdəliklər pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatda maliyyələşdirmə fəaliyyətinin tərkibində qeydə alınır:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Borc öhdəlikləri
31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyələşdirmə fəaliyyətindən yaranan öhdəliklər	17,489
Azalma (ədalətli dəyər düzəlişi)	(580)
Faiz xərci	1,550
Ödənilmiş faizlər	(812)
Əsas borcun ödənilmiş hissəsi	(5,281)
31 dekabr 2021-ci il tarixinə maliyyələşdirmə fəaliyyətindən yaranan öhdəliklər	12,366
Azalma (ədalətli dəyər düzəlişi)	(473)
Faiz xərci	1,092
Ödənilmiş faizlər	(603)
Əsas borcun ödənilmiş hissəsi	(4,951)
31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyələşdirmə fəaliyyətindən yaranan öhdəliklər	7,431

17 Nizamnamə kapitalı

Qrupun nizamnamə kapitalı yalnız baş müəssisənin nizamnamə kapitalından formalaşmışdır. Emissiya edilmiş bütün adi səhmlər tam ödənilmişdir.

31 dekabr 2022 və 31 dekabr 2021-ci il tarixlərinə Şirkətin səhmdarları aşağıdakı kimi olmuşdur:

	31 dekabr 2022			31 dekabr 2021		
	Tədavüldə olan səhmlərin sayı	%	Məbləğ (AZN)	Tədavüldə olan səhmlərin sayı	%	Məbləğ (AZN)
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>						
SOCAR	6,923	51%	2,077	6,923	51%	2,077
Lancer Services S. A.	6,651	49%	1,995	6,651	49%	1,995
Cəmi nizamnamə kapitalı	13,574	100%	4,072	13,574	100%	4,072

18 Gəlirlərin kateqoriyalar üzrə təhlili

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2022	2021
Müştərilərlə müqavilələrdən yaranan gəlir	40,838	33,193
Digər	67	55
Cəmi gəlirlər	40,905	33,248

Gəlirlərin tanınma müddəti (hər bir gəlir axını üzrə) aşağıda göstərilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2022	2021
Dövr ərzində	40,838	33,193
Cəmi gəlirlər	40,838	33,193

Qrup aşağıdakı əsas xidmət növləri üzrə xidmətlərin göstərilməsindən dövr ərzində gəlir əldə edir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2022	2021
Təmizlənmə və zərərsizləşdirmə işləri	30,609	28,015
Yaşılıqlara qulluq xidmətləri	5,122	4,084
Monitorinq və analiz işləri	3,556	190
Ekoloji normativ-texniki sənədlərin işlənilib hazırlanması	1,302	15
Digər xidmətlər	249	889
Cəmi gəlirlər	40,838	33,193

19 Əmək haqqı və ödənişlər

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2022	2021
Əmək haqqı xərcləri	17,339	11,616
Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna ayırmalar (22%)	3,839	2,583
Sair ödənişlər	625	491
Cəmi əmək haqqı və ödənişlər	21,803	14,690

20 Sair xərclər

Min Azərbaycan manatı ilə	2022	2021
Debitor borcların dəyərsizləşməsi	1,596	-
Sığorta xərcləri	733	545
İaşə xərcləri	468	286
Mühafizə xidməti xərcləri	348	282
Təmir və texniki xidmət xərcləri	281	219
Mənfəət vergisindən başqa digər vergilər	244	254
Bank komissiyaları	108	113
Rəbitə xərcləri	62	83
Ezamiyyə xərcləri	19	28
Sosial xərclər	17	11
Peşəkar xidmət haqları	13	411
Sair xərclər	2,410	153
Cəmi sair xərclər	6,299	2,385

21 Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər

Məhkəmə prosesləri. Adi fəaliyyət gedişində vaxtaşırı olaraq Qrupa qarşı iddialar irəli sürülə bilər. Rəhbərlik öz təxminlərinə əsasən hesab edir ki, bu iddialar hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında əks etdirilmiş ehtiyatlardan artıq əhəmiyyətli zərərlərin yaranmasına səbəb olmayacaqdır.

Şərti vergi öhdəlikləri. Azərbaycan Respublikasının qüvvədə olan və ya hesabat dövrünün sonuna qüvvəyə minmiş vergi, valyuta və gömrük qanunvericiliyi Qrupun əməliyyatları və fəaliyyəti ilə bağlı müxtəlif şərtlərə məruz qalır. Nəticə etibarilə, vergi qanunvericiliyinə dair rəhbərliyin mövqeləri və bu mövqeləri əsaslandırان rəsmi sənədlər vergi orqanları tərəfindən mübahisələndirilə bilər. Azərbaycan Respublikasında vergi nəzarəti tədricən gücləndirilir, o cümlədən aydın biznes məqsədləri olmayan əməliyyatların və ya vergi qanunvericiliyinin tələblərinə riayət etməyən qarşı tərəflərlə əməliyyatların yoxlanılması riski artır. Vergi yoxlamaları yoxlamanın keçirildiyi il də daxil olmaqla, vergi ödəyicisinin son üç təqvim ilindən çox olmayan fəaliyyətini əhatə edə bilər. Müəyyən hallarda yoxlama daha artıq dövrləri əhatə edə bilər.

Kapital məsrəfləri ilə bağlı öhdəliklər. 31 dekabr 2022-ci il tarixinə Qrupun əsas vəsaitləri, proqram təminatı və digər qeyri-maddi aktivləri üzrə kapital məsrəfləri ilə bağlı müqavilə öhdəlikləri olmamışdır (2021: Qrupun kapital məsrəfləri ilə bağlı müqavilə öhdəlikləri olmamışdır).

22 Əsas törəmə və birgə müəssisələr

Adı	Səsvərmə hüquqlu səhmlərdə payı	İştirak payı	Qeydiyyat ölkəsi
Törəmə müəssisə: Interchem Services MMC	100%	100%	Azərbaycan
Birgə müəssisə: AAS-Ekol MMC	50%	50%	Azərbaycan

23 Maliyyə risklərinin idarə edilməsi

Qrup daxilində risklərin idarə edilməsi maliyyə riskləri, əməliyyat və hüquqi risklər ilə əlaqədar həyata keçirilir. Maliyyə risklərinə bazar riski (o cümlədən xarici valyuta, faiz dərəcəsi və digər qiymət riskləri), kredit riski və likvidlik riski daxildir. Maliyyə risklərinin idarə edilməsi funksiyasının əsas məqsədi risk limitlərinin müəyyən edilməsi və bu limitlərə riayət edilməsidir. Əməliyyat və hüquqi risklərin idarə edilməsində məqsəd, bu risklərin azaldılması üçün nəzərdə tutulan daxili qayda və prosedurlara müvafiq qaydada riayət edilməsini təmin etməkdən ibarətdir.

Kredit riski. Maliyyə aləti ilə əməliyyat aparın bir tərəfin müqavilə öhdəliyini yerinə yetirməməsi nəticəsində digər tərəfə maliyyə zərəri vurularsa, Qrup kredit riskinə məruz qalır. Kredit riski Qrupun kredit şərtləri ilə məhsul satışı və qarşı tərəflərlə digər əməliyyatlar nəticəsində yaranır ki, bu da maliyyə aktivlərinin yaranmasına səbəb olur.

23 Maliyyə risklərinin idarə edilməsi (davamı)

Aktivlərin növləri üzrə Qrupun məruz qaldığı risklərin maksimum miqdarı aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Qeyd	2022	2021
Banklardakı cari hesab qalıqları	13	162	2,891
Ümumi ticarət debitor borcları	12	14,806	9,126
Cəmi balans üzrə risk		14,968	12,017
Cəmi kredit riskinin maksimum səviyyəsi		14,968	12,017

Kredit riskinin təsnifatı sistemi. Kredit riskinin qiymətləndirilməsi və kredit riskinin səviyyəsinə görə maliyyə alətlərinin təsnifləşdirilməsi məqsədilə Qrup kənar beynəlxalq reyting agentliklərinin (Standard & Poor's [S&P], Fitch, Moody's) müəyyən etdiyi risklərin təsnifatı dərəcələrindən istifadə edir. Kənar kredit reytingləri və defolt ehtimalları üzrə müəyyən edilmiş intervallar aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

Vahid şkala üzrə kredit riskinin səviyyəsi	Kənar beynəlxalq reyting agentliklərinin müvafiq reytingləri (S&P)	Müvafiq defolt ehtimalı intervalı
Ən yüksək dərəcə	Reytingi AAA-dan BB+ dək	0,01% - 0,5%
Yüksək dərəcə	Reytingi BB-dən B+ dək	0,51% - 3%
Orta dərəcə	Reytingi B, B-	3% - 10%
Xüsusi monitoring tələb edir	Reytingi CCC+ dən CC- dək	10% - 99,9%
Defolt	Reytingi C, D-I, D-II	100%

Vahid şkala üzrə kredit riskinin hər bir səviyyəsi üçün müəyyən ödəmə qabiliyyəti dərəcələri təyin olunur:

- *Ən yüksək dərəcə* – aşağı kredit riski olan yüksək keyfiyyətli aktivlər;
- *Yüksək dərəcə* – orta kredit riski olan kifayət qədər keyfiyyətli aktivlər;
- *Orta dərəcə* – qənaətbəxş kredit riski olan orta keyfiyyətli aktivlər;
- *Xüsusi monitoring tələb edir* – daha ətraflı monitoring və bərpaedici idarəetmə tələb edən kreditləşdirmə mexanizmləri; və
- *Defolt* – defolt hadisəsi baş vermiş kreditləşdirmə mexanizmləri.

Kontragentlərə kənar reytinglər S&P, Moody's və Fitch kimi müstəqil beynəlxalq reyting agentlikləri tərəfindən təyin edilir. Bu reytinglər ictimaiyyətə açıqdır. Həmin reytinglər və defolt ehtimalları üzrə müvafiq intervallar aşağıdakı maliyyə alətlərinə tətbiq edilir: pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri.

Bu reytinglər topdansaşmış müştərilər üçün müstəqil qiymətləndirmə aparıldıqda tətbiq olunur. Əks təqdirdə, Şirkətin risklərə nəzarət funksiyası müştərinin maliyyə vəziyyətini, keçmiş təcrübəsini və digər amilləri nəzərə alaraq, onun kredit keyfiyyətini qiymətləndirir. Fərdi risk limitləri İdarə Heyətinin müəyyən etdiyi limitlərə uyğun olaraq daxili və ya xarici reytinglərə əsasən yaradılır. Topdansaşmış müştərilərin kredit limitlərinə uyğunluğu müntəzəm olaraq rəhbərlik tərəfindən yoxlanılır.

Maliyyə aktivləri üzrə GKZ. Qrupun ticarət debitor borcları yalnız xidmətlərin göstərilməsindən yarandığına görə gözlənilən kredit zərərləri modelinə məruz qalır.

BMHS 9-un dəyersizləşmə ilə bağlı tələbləri pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə də şamil olunsa da, müəyyən edilmiş dəyersizləşmə zərəri əhəmiyyətli dərəcədə olmamışdır.

Ticarət debitor borcları. Qrup gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi üçün BMHS 9-da nəzərdə tutulan sadələşdirilmiş yanaşma tətbiq edir. Bu yanaşma bütün ticarət debitor borcları üçün bütöv müddət üzrə gözlənilən kredit zərərləri ehtiyatının istifadəsini nəzərdə tutur.

Gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi üçün ticarət və digər debitor borclar kredit riskinin ümumi xüsusiyyətlərinə və vaxtı keçmiş günlərin sayına görə qruplaşdırılmışdır. Bu səbəbdən, Qrup ticarət debitor borcları üzrə gözlənilən kredit zərərlərinin səviyyəsinin müqavilə aktivləri üzrə gözlənilən kredit zərərlərinin səviyyəsi üçün kifayət qədər əsaslandırılmış qiymətləndirmə olduğu qənaətinə gəlmişdir.

23 Maliyyə risklərinin idarə edilməsi (davamı)

Gözlənilən kredit zərərlerinin səviyyəsi hər bir balans tarixinə qədər 36 ay ərzində həyata keçirilən satışlar üzrə ödəniş cədvəllərinə və bu dövr ərzində yaranmış əvvəlki dövrün kredit zərərlərinə əsaslanır. Əvvəlki dövrlər üçün kredit zərərlerinin səviyyəsinə müştərilərin debitor borclarını qaytarmaq imkanına təsir edən makroiqtisadi amillərə dair mövcud və proqnoz məlumatları nəzərə alaraq düzəliş edilir. Qrup xidmət göstərdiyi ölkələrdə ÜDM-ni və işsizlik səviyyəsini ən uyğun amillər kimi müəyyən etmiş və bu amillərdə gözlənilən dəyişikliklərə əsasən əvvəlki dövrlər üzrə zərər səviyyələrinə müvafiq düzəlişlər etmişdir.

Defolt bir hesab-faktura səviyyəsində müəyyən edilir və vaxtı keçmiş günlərə əsasən tanınır. Qrupun müştəriləri adətən hesab-fakturaların ödənişini 30-90 gündən çox gecikdirir. Bu səbəbdən hesab-faktura üzrə ödəniş müddəti 120 gündən çox olduğu halda defolt hadisəsi baş vermiş hesab edilir.

Ticarət debitor borcları üzrə dəyərsizləşmə zərərləri əməliyyat mənfəətinin tərkibində xalis dəyərsizləşmə zərəri kimi göstərilir. Əvvəllər silinmiş məbləğlərin sonradan bərpası da eyni sətir maddəsində göstərilir.

Ümumiyyətlə, gözlənilən kredit zərərləri (GKZ) aşağıdakı kredit riski parametrlərinin hasilinə bərabərdir: effektiv faiz dərəcəsi istifadə etməklə cari dəyərə diskontlaşdırılan defolta məruz qalan dəyər (EAD), defolt ehtimalı (PD) və defolt baş verəcəyi halda itirilməsi gözlənilən məbləğ (LGD). GKZ hər bir fərdi maliyyə aktivinin bütöv müddəti ərzində hər bir növbəti il üçün kredit riski parametrlərini proqnozlaşdırmaqla müəyyən edilir.

EAD - hesabat dövründən sonra maliyyə aktivinin məbləğində gözlənilən dəyişiklikləri, o cümlədən əsas borc və faizlərin ödənilməsi və kredit öhdəlikləri üzrə vəsaitlərin gözlənilən istifadəsini nəzərə alaraq, gələcək defolt tarixində maliyyə aktivinin qiymətləndirilməsidir.

PD - müəyyən müddət ərzində defoltun baş vermə ehtimalının qiymətləndirilməsidir.

LGD - defolt baş verdiyi zaman yaranan zərərin qiymətləndirilməsidir. Bu, müqavilə üzrə ödənilməli gələcək pul axınları ilə kreditörün gözlənilən pul axınları arasındakı fərqə əsaslanır. Adətən bu göstərici EAD-nin faiz nisbəti kimi ifadə edilir. Gözlənilən zərər hesab dövrünün sonunda cari dəyərə diskontlaşdırılır.

Bu üç komponentin hasilini tapılır və bərpa ehtimalını (yəni, maliyyə aktivinin əvvəlki ayda ödənilməsi və ya defolt olması) nəzərə alaraq onlara düzəliş edilir. Bu, hər bir gələcək dövr üçün GKZ-nin hesablanması effektiv şəkildə təmin edir və sonradan hesabat tarixinə geri diskontlaşdırılıraq toplanır. GKZ-nin hesablanması üçün istifadə edilən diskont dərəcəsi ilkin effektiv faiz dərəcəsi və ya onun təxmini dəyəridir.

Kənar reytinglər əsasında qiymətləndirmə prinsipləri. Bəzi maliyyə alətlərində müvafiq reyting agentlikləri tərəfindən dərc edilmiş defolt və vəsaitlərin bərpası statistikasına əsasən PD və LGD kimi kredit riski parametrlərini qiymətləndirmək üçün istifadə olunan xarici kredit riski reytingləri mövcuddur.

GKZ modellərinə daxil edilmiş proqnoz məlumatları. GKZ-nin qiymətləndirilməsi üçün miqrasiya matrisindən istifadə edildikdə proqnoz məlumatları artıq təyin olunmuş kənar reytingə daxildir.

Qrup maliyyə aktivləri üzrə təxminlər və faktiki zərərlər arasındakı fərqlərin azaldılması üçün öz metodologiya və fərziyyələrini müntəzəm olaraq nəzərdən keçirir. Belə fərqlərin təhlili (bək-testinq) ən azı ildə bir dəfə aparılır.

GKZ-nin qiymətləndirilməsi metodologiyası üzrə bək-testinq nəticələri Qrupun rəhbərliyinə təqdim edilir və səlahiyyətli şəxslərlə razılaşdırıldıqdan sonra modellərin və fərziyyələrin təkmilləşdirilməsi üçün növbəti addımlar müəyyən edilir.

Ticarət debitor borcları əsasən sənaye çirkab, fekal, lay sularının təmizlənməsi, neftşlamının zərərsizləşdirməsi, neftlə çirklənmiş torpaqların rekultivasiyası və reabilitasiyası, antropogen təsirlərin nəticəsində yaranan fəsadların aradan qaldırılması, müəssisələrin fəaliyyətlərinin ətraf mühitə təsirlərinin qiymətləndirilməsi, icmalının aparılması, ekoloji notrmativ-texniki sənədlərin işlənilib hazırlanması kimi ekoloji yönümlü xidmətlərin göstərilməsinə görə yerli müştərilər, o cümlədən əlaqəli tərəflərlə yaranmış qalıqlardan ibarətdir. Qrupun əməliyyatları əsasən əlaqəli tərəflər ilə aparıldığına görə Şirkət əlaqəli tərəflər ilə bağlı yüksək kredit riskinə məruz qalmadığını hesab edir.

23 Maliyyə risklərinin idarə edilməsi (davamı)

Dövlət və özəl sektor, eləcə də digər kateqoriyadan olan əsas müştərilərlə əməliyyatlar üzrə qalıqlar aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2022	2021
Dövlət nəzarətində olan müştərilər	14,629	9,017
Özəl və digər sektorda fəaliyyət göstərən müştərilər	177	109
Cəmi ticarət debitor borcları - ümumi	14,806	9,126

Bazar riski. Qrup bazar risklərinə məruz qalır. Bazar riskləri bazardakı ümumi və spesifik dəyişikliklərə məruz qalan xarici valyuta üzrə açıq mövqələr ilə əlaqədar yaranır. Rəhbərlik qəbul edilə bilən risklərin səviyyəsi üzrə limitlər müəyyən edir və bu limitlərə hər gün nəzarət edir. Buna baxmayaraq, bu cür yanaşmadan istifadə edilməsi bazarda daha əhəmiyyətli dəyişikliklərin baş verdiyi halda, müəyyən edilmiş limitlərdən artıq zərərlərin yaranmasının qarşısını almır.

Aşağıda göstərilən bazar risklərinə həssaslıq bütün digər amillər sabit qalmaqla, hər hansı amildə baş vermiş dəyişikliyə əsaslanır. Praktikada bunun baş verməsi ehtimalı azdır və bəzi amillərdə baş verən dəyişikliklərin bir-biri ilə müəyyən əlaqəsi ola bilər – məsələn, valyuta məzənnələrindəki dəyişikliklər.

Valyuta riski. Rəhbərlik xarici valyuta riski ilə əlaqədar hər bir valyuta və ümumilikdə risklərin səviyyəsi üzrə limitlər müəyyən edir və bu limitlərə hər ay nəzarət edir. Hesabat dövrünün sonuna Qrupun məruz qaldığı valyuta riski üzrə ümumi təhlil aşağıdakı cədvəldə əks olunur.

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	31 dekabr 2022			31 dekabr 2021		
	Monetar maliyyə aktivləri	Monetar maliyyə öhdəlikləri	Xalis balans mövqeyi	Monetar maliyyə aktivləri	Monetar maliyyə öhdəlikləri	Xalis balans mövqeyi
AZN	11,753	(14,800)	(3,047)	10,240	(17,559)	(7,319)
ABŞ dolları	-	(779)	(779)	-	(5,620)	(5,620)
Avro	-	-	-	-	(1)	(1)
Cəmi	11,753	(15,579)	(3,826)	10,240	(23,180)	(12,940)

Bütün digər dəyişənlərin sabit qalması şərti ilə, hesabat dövrünün sonuna tətbiq edilən məzənnələrdəki mümkün dəyişikliklərin mənfəət və ya zərəre, eləcə də kapitala təsiri aşağıdakı cədvəldə əks etdirilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	31 dekabr 2022		31 dekabr 2021	
	Mənfəət və ya zərəre təsir	Kapitala təsir	Mənfəət və ya zərəre təsir	Kapitala təsir
ABŞ dollarının 20% möhkəmlənməsi	(156)	(156)	(1,124)	(1,124)
ABŞ dollarının 20% zəifləməsi	156	156	1,124	1,124
Cəmi	-	-	-	-

Faiz dərəcəsi riski. Qrup dəyişkən faiz dərəcələri üzrə hər hansı riskə məruz qalmır.

Digər əmtəə riski. Qrup səhm və əmtəə qiyməti riskinə məruz qalmır.

Likvidlik riski. Likvidlik riski maliyyə öhdəliklərinin yerinə yetirilməsində Qrupun çətinliklərlə üzləşəcəyi riskdir. Likvidlik riskinin düzgün idarə olunması funksiyasına kifayət qədər pul vəsaitinin və satıla bilən qiymətli kağızların saxlanması və kredit vəsaitlərinin müvafiq məbləğinin maliyyələşdirmə üçün istifadə edilməsi daxildir.

Rəhbərlik Qrupun likvidlik ehtiyatı üzrə davamlı proqnozlara gələcək pul axınlarına əsasən nəzarət edir.

Aşağıdakı cədvəldə Qrupun maliyyə öhdəlikləri hesabat tarixindən müqavilədə nəzərdə tutulan ödəmə tarixində qalan dövr üzrə müvafiq ödəmə müddətlərinə görə təsnifləşdirilir. Cədvəldə göstərilən məbləğlər diskont edilməmiş pul vəsaitlərinin hərəkətini əks etdirir. Diskontlaşmanın təsiri əhəmiyyətli olmadığı üçün 1 il ərzində ödənilməli qalıqlar təxminən onların balans dəyərində bərabərdir.

23 Maliyyə risklərinin idarə edilməsi (davamı)

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Tələb edilənədək və 1 aydan az	1 - 3 ay	3 - 12 ay	12 ay - 5 il	Cəmi
31 dekabr 2022					
Ticarət kreditör borcları	694	-	-	-	694
Ödənilməli dividendlər	-	-	-	1,196	1,196
İcarə öhdəlikləri	95	212	935	5,016	6,258
Borc öhdəlikləri	-	-	6,264	1,167	7,431
31 dekabr 2021					
Ticarət kreditör borcları	290	-	-	-	290
Ödənilməli dividendlər	-	-	-	1,196	1,196
İcarə öhdəlikləri	115	232	1,112	7,312	8,771
Borc öhdəlikləri	-	-	8,560	3,806	12,366

Kapitalın idarə olunması. Kapitalın idarə olunmasında Qrupun məqsədi fəaliyyətin fasiləsizliyini təmin etməklə səhmdarlar üçün müvafiq gəlirlilik səviyyəsini təmin etmək, digər tərəflərin maraqlarını qorumaq və kapital xərclərini azaltmağa imkan verən optimal kapital strukturunu saxlamaqdır. Qrup idarə etdiyi məcmu kapitalın maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda göstərilən kapitaldan ibarət olduğunu hesab edir.

24 Ədalətli dəyər haqqında açıqlamalar

Ədalətli dəyərin qiymətləndirilməsi nəticələri aşağıda göstəriləyi kimi ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyələrinə görə təhlil edilir: (i) 1-ci səviyyəyə oxşar aktiv və öhdəliklər üçün fəal bazarlarda kotirovka olunan qiymətlərlə qiymətləndirmələr (təshih edilməmiş) (ii) 2-ci səviyyəyə aktiv və ya öhdəlik üçün birbaşa (yəni, qiymətlər) və ya dolayısı ilə (yəni, qiymətlərdən yaranan) müşahidə edilə bilən ilkin əhəmiyyətli məlumatların istifadə edildiyi qiymətləndirmə üsulları vasitəsilə əldə edilən qiymətləndirmələr və (iii) 3-cü səviyyəyə müşahidə edilən bazar məlumatlarına əsaslanmayan qiymətləndirmələr (müşahidə edilməyən ilkin məlumatlar) daxildir. Maliyyə alətlərini ədalətli dəyərle qiymətləndirmə iyerarxiyalarına bölmək üçün rəhbərlik peşəkar mülahizələr irəli sürür. Ədalətli dəyərle qiymətləndirmə üçün əhəmiyyətli dərəcədə düzəlişlər tələb edən müşahidə edilə bilən məlumatlardan istifadə edildikdə, bu qiymətləndirmə 3-cü Səviyyəyə aid edilir. İstifadə edilən məlumatların əhəmiyyətliliyi bütövlükdə ədalətli dəyərin qiymətləndirilməsi ilə ölçülür.

Ədalətli dəyərle qiymətləndirilməyən, lakin ədalətli dəyəri açıqlanan aktiv və öhdəliklər

Ticarət debitor və kreditör borclarının balans dəyəri təxminən onların ədalətli dəyərinə bərabərdir. Maliyyə öhdəliklərinin ədalətli dəyəri müqavilə üzrə daxil olacaq pul vəsaitlərini analoji maliyyə alətləri üzrə Qrupa məlum olan cari bazar dərəcəsi ilə diskont etməklə hesablanır.

25 Maliyyə alətlərinin qiymətləndirmə kateqoriyaları üzrə təqdim edilməsi

BMHS 9 "Maliyyə alətləri" standartına uyğun olaraq, maliyyə aktivləri aşağıdakı kateqoriyalara təsnifləşdirilir: (a) FVTPL kateqoriyasında qiymətləndirilən maliyyə aktivləri; (b) FVOCI kateqoriyasında qiymətləndirilən borc alətləri; (c) FVOCI kateqoriyasında qiymətləndirilən pay alətləri və (d) amortizasiya olunmuş dəyərle qiymətləndirilən maliyyə aktivləri. FVTPL kateqoriyasında qiymətləndirilən maliyyə aktivləri iki alt-kateqoriyaya bölünür: (i) FVTPL kateqoriyasında məcburi qaydada qiymətləndirilən aktivlər və (ii) ilkin tanınma zamanı həmin kateqoriyaya aid edilmiş aktivlər.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə aktivlərinin növləri ilə yuxarıda qeyd edilən qiymətləndirmə kateqoriyalarının üzləşdirilməsi aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Amortizasiya olunmuş dəyərle qiymətləndirilən maliyyə aktivləri
AKTİVLƏR	
Ticarət və digər debitor borclar (Qeyd 12)	
- Ticarət debitor borcları	11,572
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri (Qeyd 13)	
- Banklardakı cari hesab qalıqları	162
- Kassa	19
CƏMİ MALİYYƏ AKTİVLƏRİ	
	11,753

25 Maliyyə alətlərinin qiymətləndirmə kateqoriyaları üzrə təqdim edilməsi (davamı)

31 dekabr 2021-ci il tarixinə maliyyə aktivlərinin növləri ilə yuxarıda qeyd edilən qiymətləndirmə kateqoriyalarının üzleşdirilməsi aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Amortizasiya olunmuş dəyərle qiymətləndirilən maliyyə aktivləri
AKTİVLƏR	
Ticarət və digər debitor borclar (Qeyd 12)	
- Ticarət debitor borcları	7,273
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri (Qeyd 13)	
- Banklardakı cari hesab qalıqları	2,891
- Kassa	76
<hr/>	
CƏMİ MALİYYƏ AKTİVLƏRİ	10,240

31 dekabr 2022 və 31 dekabr 2021-ci il tarixlərinə Qrupun bütün maliyyə öhdəlikləri amortizasiya olunmuş dəyərle uçota alınmışdır.

26 Hesabat tarixindən sonrakı hadisələr

Rusiya-Ukrayna münaqişəsi ilə bağlı sanksiyaların təsiri. 2022-ci ilin fevral ayından başlayaraq Rusiya Federasiyası ilə Ukrayna arasında münaqişə səbəbindən əksər qərb ölkələri tərəfindən Rusiya Federasiyasına qarşı çoxsaylı sanksiyalar tətbiq edilmişdir. Bu sanksiyaların Rusiya iqtisadiyyatına müəyyən mənfi təsiri gözlənilir. Hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının təsdiqləndiyi tarixə Qrup Rusiya bazarlarındakı əməliyyatlar üzrə əhəmiyyətli riskə məruz qalmamışdır. Qrupun rəhbərliyi mövcud mühitdəki iqtisadi vəziyyəti diqqətlə izləyir və müvafiq riskləri idarə etmək üçün qabaqalayıcı tədbirlər görür.